

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Manca Gartnar

Tempelj ljudstev - študija primera nasilnega novega religijskega gibanja

Magistrsko delo

Ljubljana, 2011

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Manca Gartnar

Mentor:izr. prof. dr. Aleš Črnič

Tempelj ljudstev - študija primera nasilnega novega religijskega gibanja

Magistrsko delo

Ljubljana, 2011

Tempelj ljudstev- študija primera nasilnega novega religijskega gibanja

V magistrskem delu obravnavam fenomen novega religijskega gibanja, imenovanega Tempelj ljudstev, ki je prvo v javnosti povzročilo strah pred novo religioznostjo. Ta strah je bil povzročen s tem, da je omenjeno gibanje leta 1978 naredilo skupinski samomor, v katerem je okrog 900 pripadnikov gibanja izgubilo svoje življenje. Skozi magistrsko delo sem poskušala prikazati dejavnike, ki so vplivali na ta dogodek - tako lahko govorimo o številnih notranjih in zunanjih dejavnikih. S pomočjo različnih zapisov, ki sem jih našla na adekvatni internetni strani, sem poskušala izoblikovati koherentno celoto podatkov o omenjenem gibanju, njihovem delovanju, skratka vse njihovo življenje do neslavnega konca.

Z magistrsko nalogo sem poskušala pokazati, da je bilo Tempelj ljudstva res specifično gibanje, ki je živelo v nekem svojem idiosinkratičnem svetu, resničnosti, se zaprlo pred svetom, slepo sledilo navodilom karizmatičnega voditelja in je zato tako končalo. Na podlagi tega gibanja ne bi smeli vsa gibanja soditi kot a priori nasilna, ampak bi morali vso zadevo globlje raziskati, pogledati njihovo doktrino in delovanje.

Namen magistrskega dela je bil, s pomočjo na enem mestu zbranih podatkov, družboslovju ponuditi poglobljen pogled na še kako relevantno in kontroverzno temo nasilja novih religijskih gibanj. Čeprav je nasilje novih religijskih gibanj že raziskana tema, pa se mi zdi, da bi bilo potrebno več časa in pozornosti posvetiti obravnavi posameznega gibanja (v mojem primeru Tempelja ljudstev), saj bi le tako lahko globlje razumeli manifestacijo različnih oblik novoreligijskega nasilja.

Ključne besede: nova religijska gibanja, nasilje, religija, karizmatični voditelj, Tempelj ljudstev

Peoples Temple – case study of violent new religious movement

In my master's thesis I deal with a phenomenon of the new religious movement, called the Peoples Temple that first caused public fear of the new religiousness. This fear was caused by the mass suicide, committed by the members of the Peoples Temple in 1978, when approximately 900 members of the movement lost their lives. In my master's thesis I explore the factors, that influenced this event - we can speak about numerous internal and external factors. With the help of different records I found on legitimate internet web pages, I tried to form a coherent collection of data on the mentioned movement and their activity. I explored their lives up until their inglorious end. The intention of my master's thesis was to offer a comprehensive collection of data on one place and to give the social science a deepening view of so important and controversial theme of violence of new religious movements. Although the violence of new religious movements is an already researched theme, I think that we should put more attention to specific movements, in my case the Peoples Temple, because we could understand the manifestation of different forms of new religious violence only by knowing it in depth.

Key words: new religious movements, violence, religion, charismatic leader, Peoples Temple

KAZALO

1	UVOD.....	6
1.1	HIPOTEZE	7
1.2	METODOLOGIJA.....	8
2	NOVA RELIGIJSKA GIBANJA IN NASILJE	9
2.1	FENOMEN KARIZMATIČNEGA VODITELJA.....	10
2.2	KONCEPT NASILJA	10
2.3	NASILJE IN RELIGIJA.....	11
2.4	KONCEPT SEKTANTSKEGA PRANJA MOŽGANOV	14
2.5	PREPOZNAVANJE POTENCIALNO NASILNIH NOVORELIGIJSKIH SKUPIN.....	15
2.6	MOŽNOSTI ZA IZOGIB NASILNIM REAKCIJAM NOVIH RELIGIJSKIH GIBANJ.....	18
2.7	KATASTROFIČNI VS. PROGRESIVNI MILENARIZEM	19
2.8	RELIGIJSKO NASILJE KOT DEL RELIGIJSKE MIMIKRIJE	20
3	TEMPELJ LJUDSTEV	22
3.1	RAZLIČNE OZNAKE GIBANJA TEMPLJA LJUDSTEV	23
3.2	STRUKTURA PRIPADNIKOV GIBANJA	24
3.3	JIM JONES	27
3.3.1	DON BECK o Jimu Jonesu.....	27
3.3.2	Kathryn (Tropp) Barbour	28
3.4	KLJUČNI DOGODKI V ŽIVLJENJU JIMA JONESA IN NJEGOVI DELOVANJU	29
3.5	JIM JONES KOT KARIZMATIČNI VODITELJ	30
3.6	JONESOVO PSIHOLOGIJSKO STANJE	34
3.7	SAMOMOR ALI UMOR?.....	34
3.8	NAČRT PRESELITVE TEMPLJA LJUDSTEV V SOVJETSKO ZVEZO.....	36
3.9	RAZLIČNI POGLEDI NA DOGODKE V GVAJANI	37
3.10	RAZLOGI ZA PRIDRUŽITEV TEMPLJU LJUDSTEV	38
3.11	TEORIJE ZAROTE V POVEZAVI Z GIBANJEM.....	39
3.12	KONSENZ POGLEDOV NA JONESTOWN	40
3.13	PISMA IZ JONESTOWNA.....	40
3.14	NASILJE ZNOTRAJ GIBANJA	43

3.15 NESLAVNI KONEC	44
3.16 RELEVANTNE INFORMACIJE S STRANI STROKOVNJAKA ZA PROUČEVANJE FENOMENA JONESTOWN	45
3.16.1 Tempelj ljudstev v primerjavi z ostalimi gibanji	46
3.16.2 Smisel Inštituta Jonestown	47
3.16.3 Zakaj so pripadniki uporabili ravno samomor kot sredstvo nasilja?.....	48
3.16.4 Zanimiva navezava primera Templja ljudstev in fenomena 'družinskega samomora'.....	48
3.16.5 Zakaj je Jim Jones snemal dogodke v Gvajani?.....	49
3.16.6 Publiciteta glede gibanja	49
4 ZAKLJUČEK	52
5 LITERATURA	61

1 UVOD

V magistrskem delu sem se odločila analizirati nasilje znotraj novih religijskih gibanj, natančneje znotraj gibanja Tempelj ljudstev. Za dotično gibanje sem se odločila, ker je bilo to prvo novo religijsko gibanje, ki je v javnosti zaradi množičnega samomora članov leta 1978 povzročilo vsesplošni strah pred vsemi novimi religijskimi gibanji. S tem incidentom so ljudje začeli a priori gledati na nova religijska gibanja kot potencialno nasilna, kot gibanja, znotraj katerih se dogajajo različne psihične manipulacije. Nova religioznost je bila tako prepoznana kot nekaj, čemur se ne sme zaupati in je potrebno narediti vse, da se jo zatre.

Predstavila bom gibanje vse od njegovega nastanka, zgodovino, delovanje, doktrino, samega karizmatičnega voditelja, socialne profile pripadnikov, pa do njihovega neslavnega konca.

Ker mnogi v današnjem negotovem svetu ne najdejo več odgovorov na eksistencialna vprašanja znotraj etabliranih Cerkev, se pridružujejo raznim gibanjem, v katerih morda tudi zaradi prostovoljne narave pridruževanja le tem lažje najdejo odgovore na končna vprašanja (Lesjak in Črnič 2001). Nova religijska gibanja tako postajajo vse bolj prepoznavna in predmet različnih preučevanj.

Osredotočila se bom na dejavnike, ki vplivajo na to, da se pojavlja nasilje v NRG, zanimalo me bo, kako se pojavlja, kaj so spodbujevalni in kaj morebitni zaviralni dejavniki. Med teoretiziranjem splošnih dejavnikov nasilja bom vso zadevo osvetlila, hkrati pa se bom posvetila novemu religijskemu gibanju Templju ljudstev in vso teorijo tudi praktično konkretizirala. Zdi se mi pomembno predstaviti ozadje dotičnega gibanja, saj bomo le tako lahko razumeli, kako in zakaj je prišlo do masovnega samomora. Moj cilj je tudi humanizirati pripadnike Templja ljudstev s tem, da jih ne zreduciramo zgolj na mrtva telesa in verske fanatike, ampak na njih gledamo kot na ljudi z različnimi socialnimi ozadji, ki so iskreno verjeli v doktrino in delovali z upanjem na boljši jutri.

1.1 HIPOTEZE

Pri pisanju magistrske naloge sem si zastavila cilj ovreči oziroma potrditi naslednje hipoteze:

- Voditelji novih religijskih gibanj so karizmatične osebnosti, ki z načinom vodenja vplivajo na člane skupine in tako je bilo tudi v primeru gibanja Templja ljudstev
- Če se bo gibanje počutilo preganjano, bo le-to povzročilo še večjo paranojo in ga pripravilo do tega, da uporabi mehanizem nasilja
- Tempelj ljudstev je prva religijska skupina, ki je vzbudila strah v javnosti pred novo religioznostjo
- Tempelj ljudstev je vseboval potencial za nasilje oziroma je vseboval prvine nasilnosti
- Zaradi socialne izolacije pripadnikov skupine od ostale družbe je imelo nasilje boljše pogoje za razvoj in izbruh
- Nasilje novih religijskih gibanj se manifestira v različnih oblikah, medtem ko med najbolj prepoznavne štejemo množične samomore

1.2 METODOLOGIJA

Ker se v tovrstnem analiziranju dotičnega gibanja težko polotimo kvalitativnih metod, saj omenjeno gibanje ne obstaja več, nasprotno pa obstaja veliko različnega gradiva o gibanju, sem se odločila za naslednji metodi:

- Analiza sekundarnih virov
- Analiza teorij o religiji in nasilju

Poleg tega se mi je zdelo smiselno kontaktirati nekatere strokovnjake, ki se s preučevanjem gibanja ukvarjajo že dalj časa in so tako posredniki relevantnih informacij. S pomočjo njihovih predlogov za izbor literature in direktnimi odgovori na nekatera moja vprašanja, sem sestavila magistrsko nalogo, ki bo lahko slehernemu bralcu ponudila številne odgovore na njihova vprašanja o dotičnem gibanju.

2 NOVA RELIGIJSKA GIBANJA IN NASILJE

Religija je v grobem videna kot specifična človekova proizvodnja in se podobno kot vsaka človekova dejavnost s spremembami družbe spreminja (Črnič 2001). V javnem diskurzu se vse bolj pojavlja teza, da religija izgublja svojo vlogo, da v ospredje prihaja ateizem in podobno. Za ta pojav naj bi bil ustrezen termin sekularizacija, katerega rezultat naj bi bila nova religijska gibanja. Ni res, da religija izginja, ampak se manifestira v drugačnih oblikah. Nova religijska gibanja naj bi bila tako proizvod normalne kulturne aktivnosti ljudi, po svoji vsebini in strukturi pa naj bi odražala stanje zahodnih družb ob začetku tisočletja, ki jih bistveno določa izjemna raznolikost svetovnih nazorov (Črnič 2001).

Sam termin novega religijskega gibanja naj bi bil glede svoje definicije precej problematičen, saj naj bi se nanašal na izjemno pestro množico heterogenih gibanj. Prav tako nas lahko tu zmoti oznaka »nova« religijska gibanja, saj so določena gibanja, ki spadajo pod ta termin, uveljavljena že dolgo časa (primer mormonov, ki naj bi obstajali že od leta 1860, ali pa gibanje Hare Krišna, katerega tradicija sega že 5000 let v preteklost). Tudi termin religija naj bi v današnjih modernih časih postajal vse manj samoumeven, veliko bolj kompleksen. Navsezadnje imamo tu še koncept gibanja, ki ga v vsakdanjem common sensu razumemo kot fluidno gibanje, a vemo, da so današnja nova religijska gibanja skorajda vsa dokaj jasno institucionalizirana.

Če bi želeli izpostaviti definicijo novega religijskega gibanja, bi se glasila nekako takole: v današnji obliki naj bi se nova religijska gibanja pojavila po 2. svetovni vojni in so religijska v tem smislu, da ponujajo religijski ali filozofski svetovni nazor ali način za doseg kakega višjega cilja, svojim članom pa nudijo neke dokončne odgovore na osnovna vprašanja (največkrat so to vprašanja o življenjskem smislu).

Roy Wallis (1984) je nova religijska gibanja opredelil kot odgovor na znanstveno racionalizacijo družbenega življenja (reakcija mladih na odtujeni in dehumanizirani svet). Dejstvo je, da živimo v racionaliziranem svetu, kjer ni prostora za začaranost, čustva in podobna tako imenovana neracionalna doživetja. Prav kompenziranje tega pomanjkanja začaranosti, nekakšne podpore v dehumaniziranem svetu, najdejo ljudje v novih religijskih gibanjih.

2.1 FENOMEN KARIZMATIČNEGA VODITELJA

V središču novega religijskega gibanja naj bi bil tudi karizmatični voditelj in prav te skupine naj bi kazale veliko stopnjo kohezivnosti in pripadnosti k istemu cilju te organizacije.

Karizma naj bi se po Maxu Weberu (v Dawson 2002, 81) nanašala na sposobnosti, ki naj bi jih imel posameznik ali pa mu jih pripisujejo drugi in zaradi katerih se loči od drugih ljudi. Karizma voditelja naj bi izhajala večinoma iz vtisov, ki jih le ta ustvarja v vsakdanjem življenju in katera stalno zahteva legitimizacijo (Dawson 2002, 81-81). Karizmatični voditelji naj bi imeli dobro razvite retorične sposobnosti, pripadniki gibanja pa naj bi ga videli kot voditelja, ki ima nadnaravno, božansko moč. Karizma naj bi izhajala iz vtisov, ki jih voditelj ustvarja v vsakdanjem življenju v interakcijah z drugimi ljudmi in jo je zato treba stalno legitimizirati. Dostop do karizmatičnega voditelja naj bi bil omejen na najzvestejše pripadnike, voditelj pa naj bi izvajal tudi nadzor nad pripadniki gibanja z izolacijo članov od ostalih ljudi, nadzorom nad določenimi informacijami, vseskozi pa se povečujejo tudi zahteve voditeljev do samih pripadnikov - večja predanost, žrtvovanje za skupino (Dawson 2002, 81-82).

2.2 KONCEPT NASILJA

Nasilje lahko v splošnem opredelimo kot dejanje, proces ali pa kot odnos. Tako je lahko rezultat individualnega dejanja, ko pripadnik določenega gibanja umori pripadnika drugega gibanja ali pa koga, ki ni njegov pripadnik. Lahko pa je to individualno dejanje pojmovano kot zločin, ki ga zagreši posameznik, ki ni pripadnik gibanja, nad pripadnikom določenega gibanja. Če govorimo o nasilju znotraj novih religijskih gibanj, pa lahko ugotovimo, da je nasilje lahko tudi kolektivne narave. Če je nasilje naperjeno proti drugi skupini, govorimo o tako imenovanem terorizmu, represiji ali vojni.

Vsakršno nasilje, ki ga zagreši posameznik v imenu gibanja, lahko tudi razumemo v okviru kolektivne narave zločina, če je le to legitimizirano v okvirih religijske organizacije, ki ji akter pripada. Tovrstno nasilje je lahko uperjeno tudi proti vernikom samim, kar je nazorno vidno v posameznih samomorilskih dejanjih ali obrednih skupinskih samomorih (Bromley, Melton 2002,1).

Nasilje moramo vedno razumeti v relaciji sredstvo-cilj, saj ne stoji samo zase, temveč vedno v funkciji svoje instrumentalne narave. Tako kot vsa sredstva mora imeti tudi nasilje vodstvo in upravičenost na poti k cilju, h kateremu teži (Arendt 2002, 65). Nasilje, torej v nasprotju z močjo, ki svojo legitimnost išče v preteklosti, mora biti upravičeno in to s ciljem, ki leži v prihodnosti.

Nasilje različnih skupin, ki uporabljajo nasilje kot sredstvo za doseg svojih političnih, nacionalnih in drugih ciljev, temelji še na dveh predpostavkah. Prva je ta, da se je vršilec nasilja znašel v neznosnih okoliščinah in mora biti zato njegova uporaba nasilja razumljiva. Večje kot je bilo nasilje, večja je bila krivica in s tem nevzdržnost v dani situaciji. Druga predpostavka pa je sum, da so žrtve same po sebi krive, da so to postale, torej drugače rečeno, da so si kazen povsem zaslužile (Arendt 2002, 187-190).

2.3 NASILJE IN RELIGIJA

Religija pa ad hoc še ne pelje k nasilju. To pride z združitvijo posebnih okoliščin, kot recimo političnih, družbenih, torej ko se religija spoji z različnimi nasilnimi družbenimi težnjami (Juergensmeyer 2000, 10). Pri religijskem nasilju gre za posebno legitimizacijo nasilja v imenu religije, svetih spisov, moralnih norm. Predstavlja sredstvo za doseg višjih ciljev.

Religija se lahko za doseg ciljev izrablja neposredno preko verskega vodstva, lahko se spodbuja preko pridig in govorov, lahko pa je kot odgovor na krivico, ki se je zgodila verujočim oziroma natančneje pripadnikom nekega gibanja. Nasilje je lahko uperjeno proti posamezniku ali proti večji skupini ljudi, lahko je njegov namen povzročiti trpljenje ali pa popolnoma uničiti nasprotnika.

Po Marku Jurgensmeyerju se nasilje religiozних skupin od ostalega nasilja loči po naslednjih značilnostih:

- Vključuje transcendentni moralizem, ki upravičuje dejanja
- Ritualno intenziteto s katero so bila nasilna dejanja storjena
- Aplikacijo kozmične vojne med dobrim in zlim v družbene ali politične vojne

Nasilje lahko spodbujajo naslednji religijski elementi, ki pa so med seboj povezani:

- Citati in odlomki iz svetih spisov, ki dovoljujejo več možnih interpretacij in le te lahko neposredno dovoljujejo oziroma spodbujajo nasilje
- Kozmična vojna - spopad med dobrim in zlim, kot ju definira religija
- Prvine mitologije v smislu na eni strani privilegiranih ljudstev, na drugi strani pa ubogih, sataniziranih ljudstev
- Verske avtoritete, ki s svojo karizmatično osebnostjo in navdihujočimi govori neposredno spodbujajo svoje vernike k različnim nasilnim dejanjem
- Verski moralizem - razlaga o tem, kaj naj bi bilo prav in kaj narobe ter seveda vsiljevanje tega mišljenja svojim poslušajočim
- Različni verski simboli, ki neposredno kažejo na potencialno nasilnost določenega gibanja

Juergensmeyer pravi, da gre pri religijskem nasilju za preiščena dejanja pretiranega nasilja. Prostor in čas napadov sta natančno izbrana. Gre za domače in varno okolje v času največjega pretoka ljudi. V ospredju ni več strateški cilj, ampak simbolna izjava, saj nas opozarjajo na nekaj več, kar stoji za izbranimi tarčami. Zato so te skrbno izbrane, napadalci pa si pripravijo performni oder. Ta se ponavadi opravi na dan, ki ima za pripadnike določenega gibanja nek simbolni pomen. V kozmični vojni, o kateri pripadniki različnih verskih skupin govorijo v vojnih metaforah, ni nobenih kompromisov, že sam obstoj sovražnika je zadostna grožnja, pred katero ni varen nihče. Gre torej za nekakšen boj proti smrti - religija torej prevzame nasilje ne le zato, da bi znikala smrt, temveč zato, da bi znikala vse, kar je morebiti povezano z njo in tako ponovno uvedla smisel. Kajti le z nasiljem in posledično s smrtjo se vzpostavita spet stabilnost in mir (Juergensmeyer 2000,145-160).

Juergensmeyer nadalje ugotovi, da pravzaprav ne gre več za to, zakaj religija pelje k nasilju, ampak zakaj realni konflikti v svetu vse bolj vključujejo tudi samo religijo. Na to problematiko lahko gledamo iz treh zornih kotov. Če je boj razumljen kot obramba osnovne identitete in dostojanstva, potem so dejanske možnosti za zmago večje, če le-ta dobi neko spiritualno razsežnost.

Kot drugo, če že vnaprej lahko vidimo, da je poraz nekaj nepredstavljivega, je lahko resnici zadoščeno vsaj na transcendentalni ravni ali pa se ves spopad odvija na neki višji ravni.

In nenazadnje, religija kot sredstvo vstopi v realne konflikte takrat, ko so ti na nek način blokirani in ne more ad hoc priti do rešitve.

Spopadi se sicer sprva začnejo lahko kot posledica nezadovoljstva ljudstva nad politiko in stanjem v družbi, a sčasoma, ko ljudje vidijo, da ne bodo mogli doseči zmage in se jim na drugi strani poraz zdi preveč boleč, ta realna vojna preraste v kozmično vojno. Sam namen kozmične vojne je ta, da vernika spodbudi s tem, da mu da občutek moči in še dodatno potencira njegov bes nad sovražnikom, kar je povsem normalno, saj vojne brez sovražnika pač ne more biti. Sovražnik je ponavadi demoniziran, do česar hitro pride v razmerah trpljenja in depriviligiranosti, do depersonalizacije in satanizacije pa lahko pride tudi v normalnih okoliščinah (Juergensmeyer 2000,161-170). Tako lahko kozmični sovražnik postane cel narod. In kjer so si vsi enaki je žrtev lahko zares kdorkoli izmed pripadnikov nasprotne, osovražene skupine.

Na drugi strani se skupina samooklicanih ogroženih posameznikov s tem opogumlja, si pridobi ponos in moč, saj mora samemu satanu nasproti stati zares od boga poklicana skupina posameznikov. Do tega simbolnega občutka pridobivanja moči pride po Juergensmeyerju (2000) v 4 stopnjah:

- Prva stopnja je spoznanje, da obstajajo resne in realne težave
- Sledi ji stopnja prepričanja, da možnosti za mirno rešitev nastalih problemov ni več
- Potem je tu religija s konceptom kozmične vojne, ki nastale razmere na nek način osmisli in opraviči nasilna dejanja, s katerimi skupina nekega gibanja išče moč
- Nazadnje so tu še simbolna dejanja moči, med katere lahko štejemo javno nagovarjanje ostalih ljudi, naj jim sledijo-vse to počnejo s pomočjo negativne publicitete, sovražnih javnih govorov itd;

S satanizacijo sovražnika in uporabo koncepta kozmične vojne, prikazovanja sebe kot mučnikov, ki zgolj javno opozarjajo na občo nevarnost in s skrbno izbranimi tarčami napadov opravičujejo nasilje, katerega cilj je delegitimizacija obstoječih razmer in boj za uveljavitev svojih zahtev in pogledov na svet. Prav s temi elementi postane religija ne samo eden izmed mnogih motivov za nasilje, temveč sredstvo za doseganje moči in legitimiziranje nasilja (Juergensmeyer 2000, 228).

2.4 KONCEPT SEKTANTSKEGA PRANJA MOŽGANOV

J. Gordon Melton (2001) pravi, da se je v Združenih državah Amerike konstrukt pranja možganov pojavil ob koncu 70. let in z njim je postalo popularno označevati nova religijska gibanja. V medijih so se v ospredje postavljali obupani starši, katerih otroci so se vključili v kako gibanje. Starši so bili razočarani, da so otroci tem skupinam namenili ves svoj čas. To, da so otroci izbrali drugo religijo in ne tiste, ki so jim jo izbrali starši, je vodilo k temu, da so krivdo za to pripisali določeni skupini. Da so celotno stvar lahko še bolj dramatično prikazali, so svojemu obupu pridali še tezo o pranju možganov, ki se dogaja znotraj vsakega gibanja.

Metoda pranja možganov v širšem smislu govori o tem, da člani niso več sposobni kompleksnega in racionalnega razmišljanja, njihove možnosti za sprejemanje odločitev pa so zmanjšane. In prav te metode so se po njihovem mnenju posluževali voditelji tiste skupine, kateri so se nedavno pridružili njihovi otroci.

Ideja o pranju možganov je izšla iz napačnega razumevanja kitajskega indoktrinacijskega programa, ki je bil uporabljen na zajetih ameriških vojakih med korejsko vojno (Melton 2001). Sam indoktrinacijski program naj bi vseboval različne manipulativne tehnike, s pomočjo katerih naj bi ameriškim vojakom oslabili zmožnost racionalnega razmišljanja. Po podpisu premirja med obema državama, sta strokovnjaka Rober J.Lifton in Edgar Schein odšla v Korejo in vso situacijo podrobno preučila. Ugotovila sta, da so bili ameriški vojaki sicer izpostavljeni določenemu prisilnemu prepričevanju, ampak da je bil za uspeho psihično manipuliranje kriv odvzem fizične svobodne. Torej, vojaki so bili izpostavljeni ekstremnim življenjskim pogojem, bili brez hrane in toplih oblačil, zato so bili toliko bolj dovzetni za takšne psihične manipulacije. Tisti, ki so bili žrtve različnih manipulacij, so se po prenehanju delovanja prisilnega elementa poskušali čimprej vrniti v svoje prejšnje stanj (Melton 2001).

Tako se je koncept pranja možganov kaj kmalu začel enačiti z religijskimi gibanji, in sicer s tem, da so člani določenega gibanja s socialnim, psihičnim in fizičnim pritiskom skušali vplivati na prepričanja konvertitov.

Margaret Singer je sekte celo obtožila, da so s socialnimi in psihičnimi pritiski vzdrževali zvestobo svojih članov. Hipoteza M. Singerjeve je bila aplikacija robotske teorije o pranju možganov v sektah. V javnosti je sprožila primer petih žrtev, ki so bile na zdravljenju zaradi domnevnega pranja možganov. Primer slednjega ni dokazal, a teza o kontroverznem pranju možganov je kljub temu prišla v javnost.

T. Robins in Dick Anthony sta bila ena prvih, ki sta v svojem delu Meje prisilnih prepričevanj kot primer konverzije v avtoritativnih sektah (1980) ugovarjala a priori obtoževanju sekt, da se poslužujejo tehnik psihične manipulacije. Tako obtoževanje se jima je zdelo neadekvatno, ker je napačno enačiti prostovoljno pridružitve neki religijski skupini in pa fizično prisilo v totalitarističnih vladnih institucijah (npr. zapori). Kot drugo sta navedla dejstvo, da ni nikjer dokazano, da bi bila osebam, ki so podvržene prisilnemu prepričevanju, odvzeta svobodna volja in da niso relevanten vir informacij nekdanjih članov neke religijske skupine, ki so bili že podvrženi različnim odprogramerjem oziroma terapevtom.

Koncept sektantskega pranja možganov je aktualen tudi v današnjem času. Ponavadi je uporabno sredstvo za izražanje nemoči tistih posameznikov, katerih bližnji so se odločili za vstop v katerega od gibanj. Sama pogosto vidim reakcije ljudi na besedo nova religijska gibanja. Ob tej besedi vsi pomislijo na ali sektansko pranje možganov pripadnikov, na orgije, na le še eno modno muho ali začasno rešitev za obdobje eksistencialne krize. Pomemben vzrok za razrast tega problema je nevednost ljudi. Edine informacije, ki jih dobijo, so podane s strani medijev, ki pa pogosto gibanja predstavljajo skozi negativno publiciteto.

2.5 PREPOZNAVANJE POTENCIALNO NASILNIH NOVORELIGIJSKIH SKUPIN

Obstajalo naj bi kar nekaj znakov, ki naj bi nakazovali, da je neko novo religijsko gibanje nasilno oziroma da vsebuje vzgibe za nasilno delovanje. Po teh znakih naj bi lažje prepoznali težnje kakega gibanja k nasilju.

Znaki naj bi bili naslednji:

- Voditelji gibanja (karizmatični voditelji) naj bi se vseskozi sklicevali na konec sveta; širijo tako imenovano apokaliptično sporočilo.
- Pripadniki gibanja se imajo za edine preživele ob koncu sveta.
- Gibanje je videno kot majhna religijska skupina, ne pa neka večja, že vzpostavljena denominacija, ki jo vodi karizmatični voditelj.
- Voditelj je karizmatična osebnost, ki je glavni v skupini in tako izvaja nadzor nad pripadniki gibanja.
- Zanje je značilno tako imenovano komunsko življenje.
- Informacije v zvezi z gibanjem so strogo varovane pred drugimi.
- Člani so izolirani od drugih ljudi.
- Vseskozi verjamejo, da so v nevarnosti, da jih nekaj ogroža.

Galanter (v Bromley 2004, 151-152) v svojem modelu, ki zadeva povezavo med novimi religijskimi gibanji in nasilnimi dejanji le-teh, govori o štirih pogojih, bistvenih za izbruh nasilja:

- Izolacija skupine, ki je ujeta v svoji idiosinkratični resničnosti.
- Ošabnost in paranoja voditelja.
- Absolutno gospostvo voditelja nad pripadniki (le-ti postanejo izolirani od ostalih pripadnikov družbe).
- Napačno spoprijemanje vladnih institucij s konfliktom.

Galanter se osredotoča na tako imenovane notranje dejavnike in kot rešitev oziroma zajezitev nasilja teh skupin predlaga takojšen legalen nadzor nad gibanjem, ki kaže tovrstne znake oziroma potenciale za izbruh nasilja.

Kako bi lahko razložili nasilnost novih religijskih gibanj? Avtorja T. Robbins (2002) in C. Wessinger navajata kombinacijo dejavnikov, ki vplivajo na to, da je neko novo religijsko gibanje prepoznano kot nasilno.

T. Robbins (2002) tako govori o socialnih in kulturnih dejavnikih. Med socialne dejavnike prišteva načine vodenja skupine, organizacijsko strukturo in pa tipe družbenega nadzora. Med kulturne dejavnike pa prišteva verovanja in načine življenja v skupini. Govori tudi o notranjih in zunanjih dejavnikih. Med notranje dejavnike prišteva apokaliptično doktrino in totalistično organizacijo, med zunanje pa nasprotovanje in preganjanje skupine s strani širše družbene okolice. Prav to preganjanje se je zdelo kot odločilno pri nasilni reakciji gibanja Templja ljudstev, Om Šinrikjo in podobno.

C. Wessinger (v Robbins 2002) pa na drugi strani govori o interakcijskih, notranjih in verovanjskih dejavnikih.

Med interakcijske dejavnike šteje to, da je neka religijska skupina tarča sovražnega delovanja, da se popolnoma osami od ostalih in se upira preiskavam. Njen cilj naj bi bil predvsem odrešitev svojih članov.

Med notranje dejavnike prišteva to, da neko gibanje dobesedno razlaga svete spise. Ta skupina naj bi v središču imela karizmatičnega voditelja, ki je odgovoren za vse, tudi za to, da članom podeli novo identiteto. Gibanje se popolnoma izolira od ostalih, člani gibanja pa zelo težko izstopijo iz njega.

Verovanjski dejavniki vsebujejo prvine katastrofičnega milenarizma, verovanje je kombinirano z verovanjem v reinkarnacijo. Gibanje temelji na doktrinarnem verovanju, da ta naš svet ni naš dom, da nas vseskozi nekako preganja in da bomo šele po smrti lahko dosegli samorealizacijo.

Problem je v tem, da se pripadniki določenega gibanja vidijo kot izbranci, določeni, da preživijo bližajoči se kaos in nadaljujejo božjo pot. Znano je tudi dejstvo, da naj bi v vseh primerih tako imenovanega religijskega nasilja novih religijskih gibanj prav apokaliptična prepričanja odigrala glavno vlogo pri motivaciji pripadnikov, da storijo določeno nasilno dejanje.

Pomembno je tudi to, da neko gibanje kljub apokaliptičnemu odnosu do sveta ne odreagira nujno nasilno. Pri tem ima pomembno vlogo družba, saj le-ta lahko določeno gibanje preganja ali pa ne. Odvisno je tudi od tega, kako se določeno gibanje s svojimi apokaliptičnimi

pričakovani prilagodi okolju in kako mu le-to omogoča in ali sploh mu omogoči razvoj stabilne organizacije. Če se bo gibanje počutilo preganjano, bo povzročilo še večjo paranojo in ga pripravilo do tega, da uporabi mehanizem nasilja (primer: Jonestown). Verjetnejši izbruh nasilja naj bi se pojavil tudi pri gibanjih, ki gojijo prepričanje, da imajo vpliv na eshatološke in zgodovinske dogodke (Robbins 2002).

Ali lahko torej na podlagi opisanih primerov trdimo, da so vsa religijska gibanja a priori nasilna? Znano je dejstvo, da v svetu deluje na tisoče novoreligijskih skupin, znanih pa je zgolj šest množičnih nasilnih incidentov.

2.6 MOŽNOSTI ZA IZOGIB NASILNIM REAKCIJAM NOVIH RELIGIJSKIH GIBANJ

Catherine Wessinger je v svojem delu *Kako tisočletje postaja nasilno*, razpravlja o tem, kaj je krivo za to, da je gibanje Templja ljudstev nasilno odreagiralo in kako se lahko v prihodnosti izognemo nepotrebnim spodbujevalcem nasilnega vedenja pri novih religijskih gibanjih.

Po njenem mnenju so bili za neslavni konec gibanja krivi mediji, intervencije s strani pravnih organov, ki niso bili pozorni na to, kako bi lahko gibanje nasilno odreagiralo na te pritiske. Predlaga, da se v medijskem diskurzu izogibamo označevanju novih religijskih skupin kot sekte oziroma kulti in jim pripisujemo nekonvencionalne oziroma čudaške značilnosti, ki se jih ponavadi držijo. Pripadnike religijskih gibanj moramo tretirati kot spoštovanja vredne ljudi, ki so predani svoji doktrini (Wessinger 2000, 269).

Ko se v medijih pojavijo zgodbe, ki vsebujejo negativno konotacijo, je potrebno za drugo plat zgodbe povprašati tudi pripadnike gibanja. Ne smemo apriori soditi oziroma si ustvarjati vtisa o gibanju samo na podlagi medijskih prezentacij gibanja.

Preden se posameznik sploh odloči za vstop v gibanje, je potrebno dobro premisliti o tako imenovanih vstopnih oziroma izstopnih stroških. Kot sem omenila, so bili disidenti strogo kaznovani, če so želeli izstopiti iz gibanja.

Prav tako je pomembno, da pripadniki gibanja vzdržujejo komunikacijo in stike z zunanjim svetom. Le tako se lahko izognejo temu, da bi bili ujeti v svoji idiosinkratični resničnosti, ki bi posledično vodila k nasilni reakciji. Ljubezen in razumevanje s strani družinskih članov

pripomore k temu, da se član gibanja čuti razumljen zunaj svojega gibanja in dobi potrditev, da to kar počne, ni narobe.

Strokovnjaki, ki se ukvarjajo s preučevanjem novih religijskih gibanj, se tako ukvarjajo tudi z dinamiko znotraj skupine in spremljajo intenziteto stikov gibanja z zunanjim svetom.

Tako morajo biti pozorni na kakršnekoli spremembe, ki bi kakorkoli lahko indicirale na potencialni izbruh nasilja (Wessinger 2000, 271).

Tudi kontinuiteta nasilnih dejanj znotraj skupine je pomemben faktor pri potencialnem izbruhu nasilja. Kjer se konstantno dogajajo nasilna dejanja in postajajo ritualizirana je možnost, da se le-ta preselijo na višjo raven oziroma postanejo bolj obsežna, kot recimo v primeru gibanja Tempelj ljudstev. Začelo se je s samomori posameznikov, ki so na ta način dokazali lojalnost voditelju, končalo pa se je z masovnim samomorom (Wessinger 2000, 275).

Wessinger pravi, da si napačno predstavljamo pripadnike gibanj kot popolnom drugačne od nas. Člani teh gibanj so običajni ljudje, ki so iskreno in neizpodbitno predani njihovim religijskim prepričanjem. Tudi medijska prezentacija dogodkov v Gvajani je bil popolnoma površinska in na nek način zavajajoča, saj so javnosti pokazali mrtva trupla in jih na ta način popolnoma razčlovečili in jih zreducirali zgolj na mrtva telesa (Wessinger 2000, 14).

2.7 KATASTROFIČNI VS. PROGRESIVNI MILIENARIZEM

V luči nasilja novih religijskih gibanj pa je potrebno razločevati med dvema vrstama milienarizma, ki sta prisotna pri nasilnih reakcijah novih religijskih gibanj. Razlikujeta se v pogledih na svet in v tem, kako se voditelj neke skupine prepozna.

Katastrofični milienarizem vsebuje pesimističen pogled na človeštvo in družbo nasploh. Trenutno stanje v družbi vidijo kot katastrofično in koruptivno, zato čutijo potrebo po radikalni spremembi, ki vključuje popolno prenavo družbe. Ta revolucionarna sprememba se bo zgodila s pomočjo boga ali tako imenovanega njegovega namestnika na zemlji.

Na drugi strani pa ima progresivni milienarizem optimističen pogled na človeško naravo in je postal prevladujoč v 19. stoletju. Ljudje bodo skozi socialna dela in harmonične odnose lahko dosegli spremembe v družbi.

Kar se tiče skupnih značilnosti obeh, lahko rečemo, da so si oboji edini, da obstaja plan, ki predvideva vzpostavitev nekega novega reda. Oba lahko vsebujeta mesijanizem. V zvezi z mesijanizmom se uporabljata dve oznaki: mesija kot individuum, ki verjame, da je poslan od boga in napolnjen z njegovo močjo, in drugo kot mesija, ki je lahko označen tudi kot prerok, medtem ko prerok ni nujno mesija. Prerok je nekdo, ki verjame, da je prejel določene informacije oziroma doživel razodetje od višje instance (boga).

Oba, mesija in prerok, imata karizmatično osebnost s to razliko, da mesija misli, da ima moč ustvariti popolnoma drug svet, medtem ko prerok lahko samo oznani prihod novega kraljestva na zemljo.

Katastrofični milienarizem vključuje dualističen pogled na svet. Svet je tako viden kot bitka med dobrim in zlim, med bogom in satanom, med nami in njimi. Radikalni dualizem lahko proizvaja konflikte, ker identificira posamezne skupine in idividume kot potencialne sovražnike (Wessinger 2000, 17). Ravno primer Templja ljudstev kaže na to, kako lahko radikalni dualizem producira in potencira bitko na psihični ravni. Jonestown je tako primer gibanja, ki vsebuje prvine katastrofičnega milienarizma in je primer občutljivega gibanja, ki je storilo nasilno dejanje zato, ker se je počutilo ogroženo in preganjano in ker so videli, da je njihovo delovanje obsojeno na propad.

2.8 RELIGIJSKO NASILJE KOT DEL RELIGIJSKE MIMIKRIJE

Torej, lahko bi rekli, da je tovrstno nasilje na nek način religijska mimikrija. Kot pravi Marjan Smrke (2007) je religijska mimikrija tiste vrste človeška mimikrija, ki se pojavlja na religijskem področju. Ker naj bi bila sopomenka mimikrije hlinjenje, lahko na religijskem področju uporabimo besedo svetohlinjenje. Se pravi, da religijo uporabimo kot sredstvo za doseg drugih ciljev. Cilji religijske mimikrije naj bi bili različni: lahko so obrambni, napadalni, življenjsko ogrožajoči ali pa povsem nedolžni. Za lažje predstavo, kaj religijska mimikrija sploh pomeni, Smrke navaja več zgodovinskih primerov. Na tem mestu bom omenila enega.

V indijski državi Pandžab nekateri hindujci in muslimani nosijo sikhovski turban, da bi se zavarovali pred šikaniranjem tamkajšnjih sikhovskih pripadnikov. Vidimo lahko, da gre tu za obrambno mimikrijo, saj je namen obramba.

Zanimivo je to, da je religijska mimikrija tista mimikrija, ki pušča največ odprtih možnosti za takšne ali drugačne mimikretične akcije. To pa zato, ker so ljudje običajno naučeni oziroma prepričani, da je področje religije področje resnic oziroma neke pristnosti. In če je človek prepričan, da je npr. neka religija avtentična v svojem delovanju, hitreje spregleda tudi kake očitne znake, ki kažejo na izkrivljenost delovanja. Po mojem mnenju je tu lep primer Katoliška Cerkev. Skozi svojo zgodovino je dokazala, da ni vedno delovala v skladu z naukom, če pa vso stvar aktualiziramo, pa vidimo, da se tudi v današnjih časih vse bolj v javnosti dogajajo različne neprimerne stvari, ki niso ravno v ponos sami instituciji, ki naj bi živela v skladu s svojo doktrino. Primer so recimo duhovniki, ki so bili prepoznani kot pedofili ali pa nedavni primer mariborske nadškofije, ki se je "izkazala" po svoji zapravljenosti in velikem dolgu (Smrke 2007).

Če pojem mimikrije navežem na primer Templja ljudstev, potem lahko rečem, da je Jim Jones tudi izvajal neke vrste religijsko mimikrijo s tem, da si je podredil ljudi tako, da je sebe imenoval kot božanstvo, ki je na svet poklican le za to, da pomaga ljudem in da jih obvaruje pred škodljivim zunanjim svetom. Svojo religijsko mimikrijo je še lažje izvajal s tem, ko je gibanje izoliral pred ostalo družbo, saj se je tako znebil motečih dejavnikov.

3 TEMPELJ LJUDSTEV

Tempelj ljudstev je bila milenaristična skupina, ki je temeljila na različnih krščanskih osnovah ter socialnih teorijah in si je poskušala zgraditi nekakšen demokratični socializem (Črnič 2003). Zaradi sporov z okolico se je preselilo iz Kalifornije v Gvajano in tam ustanovilo komuno, imenovano Jonestown. Mnogi avtorji soglašajo, da ima beseda Jonestown več pomenov. Kot prvo naj bi se nanašala na agrokulturni projekt, vzpostavljen s strani pripadnikov Templja ljudstva z namenom, da bi tam vzpostavili neko religijsko utopijo. Kot drugo se nanaša na dogodke 18. novembra leta 1978, ko se je zgodil masovni samomor in umor pripadnikov gibanja pa tudi njihovih nasprotnikov. Kot tretje pa beseda Jonestown označuje kakršnokoli novo religijsko gibanje, ki ima ali nima potencialnih znakov za nasilje. (Alternative considerations of Jonestown & Peoples Temple).

Zakaj naj bi se omenjeno gibanje sploh preselilo? Kot prvo jim je ameriška davčna služba ukinila pravico do davčnih olajšav, potem pa so se začeli vrstiti pritiski apostatov (nekdanji pripadniki gibanja) in nekaterih sorodnikov članov (Črnič 2008, 67) na medije, zato se je omenjeno gibanje preselilo. V Gvajani so ustanovili utopično komuno Jonestown, v kateri so v harmoniji in sožitju prebivali člani tega gibanja.

Posebna komisija politikov in novinarjev se je odločila obiskati to posestvo z namenom, da bi raziskala njihovo življenje. Ta obisk delegatov je gibanje Tempelj ljudstva doživelo kot znamenje prihajajoče apokalipse. Ko se je ob koncu obiska delegacije neki pripadnik Templja ljudstva odločil, da odide z njimi, je spor dosegel vrhunec. Vodjo preiskovalne komisije, tri predstavnike medijev in odhajajočega pripadnika so umorili, sledil pa je skupinski samomor pripadnikov gibanja (večina od njih je popila strup, mešanico pomirjeval in cianida). Novembra, leta 1978, je tako umrlo kar 913 članov tega gibanja.

3.1 RAZLIČNE OZNAKE GIBANJA TEMPLJA LJUDSTEV

Na koncept Templja ljudstev se nanaša več oznak. In sicer dotično gibanje povezujejo z besedami kot so: *apokaliptično*, *mesijansko*, *milientaristično*. S temi oznakami se označuje tudi preostale novo religijske skupine, da bi pokazali, da imajo vse nekaj skupnega. S pomočjo oznak lahko izluščimo, kakšna je doktrina nekega gibanja, kako delujejo njegovi člani itd; po drugi strani pa s tovrstnim označevanjem zamegljijo naše globlje razumevanje nekega gibanja.

Če pogledamo oznako **milientaristično**. Nanaša oziroma se prvotno povezuje s krščanskim pojmovanjem konca sveta, ko bo Bog prišel na zemljo in sodil ljudem. V luči Templja ljudstev pa bi dojetje oznake lahko redefinirali v to, da se dotična skupina trudi za spremembo sama, torej da bi družbo spremenili v pravično - stvari torej vzamejo v svoje roke.

Druga oznaka je »**mesijanski**«. Če zopet pogledamo to oznako v luči krščanstva, potem lahko vidimo, da je v krščanstvu Mesija tisti, ki bo odrešil zemljo, ki bo prinesel mir na svet. Nasprotno pa v Templju ljudstev vidijo potencialnega Mesijo v običajnem človeku - torej dajejo možnost navadnemu človeku, da lahko postane Odrešenik. Prav voditelj tega gibanja Jim Jones je veliko govoril o Mesiji in se na omenjeno tudi nanašal.

Termin **apokaliptično** ima spet drugačen pomen v širšem verovanjskem sistemu kot v primeru Templja ljudstev, in sicer apokaliptično razmišljanje je razmišljanje o bližajočem se koncu sveta, o sami destruktiji naše zemlje. Če pa pogledamo globlje in malo širše, pa lahko ta koncept razumemo tudi kot neko transformacijo obstoječega stanja, ne pa v smislu konca sveta. Torej, doktrina Templja ljudstev naj bi bila ta transformacija sveta v njihovih rokah, oni so sposobni in bodo spremenili ta svet na bolje (Åkerbäck 2008).

3.2 STRUKTURA PRIPADNIKOV GIBANJA

Kot prvo bi rada izpostavila strukturo pripadnikov gibanja Tempelj ljudstev. Po mnenju sociologinje religije Mary Maaga (1998) so Tempelj ljudstev v grobem sestavljale tri različne skupine individumov.

Prva skupina naj bi se imenovala Cerkev kot znatni del Templja ljudstev, ki so bili afro ameriškega porekla, primarno iz urbanega okolja in so sami sebe prepoznavali kot kristjane.

Drugi del skupine je Maaga poimenovala sekta, ki jo je sestavljala skupina 70 članov, ki so voditelju Templja ljudstev, Jimu Jonesu ,sledili od Indianapolisa v Kalifornijo. Ta skupina je spremljala Jonesa tudi v Gvajano.

Tretja skupina pa naj bi se imenovala kult. V tako imenovanem kultu so bili člani mladi belci, ki so si najbolj prizadevali najti rešitev, da bi nekako spremenili svet. Tretjina vseh živečih v omenjeni komuni so bili otroci, ki še niso bili polnoletni, nekaj pa je bilo tudi upokojencev. Vse tri skupine skupaj so zagovarjale rasno strpnost, medgeneracijsko sodelovanje in radikalne rešitve, ki naj bi pripomogle k boljšemu svetu za vse.

Biti član Templja ljudstev naj bi bilo privlačno tudi zaradi tega, ker je bilo zaželjeno, da so v gibanje prišle celotne družine, od očeta, matere pa vse do najmlajših otrok. Na drugi strani pa je bilo tudi veliko vdov in razvezanih žensk z otroki in prav na podlagi teh so antikulturna gibanja začela tovrstna nova religijska gibanja obtoževati, da so kriva za razpad družin (Weightman 1983, 86).

Torej lahko rečemo, da so bili idealisti, ki so skušal ustvariti popolno družbo. V enem pogledu so seveda uspeli in sicer v tem, da je bila njihova utopistična komuna utelešenje njihovih pričakovanj in prizadevanj in je bila videna kot nek družbeni fenomen (Maaga 1998).

Socialnopsihološki pristop k preučevanju idealnotipskega posameznika, ki se pridruži določeni novo religijski skupini, opisuje naslednje karakteristike tako imenovanih novincev:

- So introvertirane osebnosti, z mankom socialnih interakcij
- Na socialni lestvici so nižje locirani
- Pogosto so to ljudje, ki so na nek način depriviligirani in z včlanitvijo v neko religijsko gibanje iščejo enostavno rešitev za svoje bivanjske težave

Vse tri skupine ljudi, so zaradi svoje ranljivosti še posebno dovzetni za različne psihološke manipulacije.

Če na novo religijske skupine gledamo z makro ravni, potem lahko ugotovimo, da novoreligijske skupine najbolj uspevajo v hitro spreminjajočih, nestabilnih družbenih okoljih. V takih okoljih se pojavijo alternativne možnosti rušenja tradicionalnih normativnih vzorcev družbenega življenja.

V mojem primeru gibanja Templja ljudstev lahko vidimo, da člani gibanja niso bili samo introvertirane osebnosti oziroma ljudje, ki naj bi bili na socialni lestvici nižje locirani, ampak je bilo gibanje zelo heterogeno. Tako da je treba omenjeni socialnopsihološki pristop vedno prilagoditi posamezni skupini oz. gibanju in ne a priori posploševati.

Čeprav so pripadniki gibanja živeli po načelu enakosti in enakopravnosti, se je Jim Jones odločil, da je potrebno izdelati neke vrste hierarhijo, po načelu katere bi bilo delo učinkovitejše. In tako je bilo gibanje razdeljeno na naslednje sfere, ki so vključevale pripadnike gibanja:

- Agrikultura
- Podjetništvo in industrijske panoge
- Transport, konstrukcija in trgovina
- Izobraževanje, skrb za skupno blaginjo
- Animacija zunanjih obiskovalcev
- Zdravstvene storitve
- Prehrabene storitve, infrastruktura

Razdeljevanje dejavnosti po točno določenih sferah nam kaže, da so bili znotraj Templja ljudstev zelo organizirani in so znali pomisliti na dobrobit slehernega člana skupnosti.

Charles Garry, velik zagovornik in tudi odvetnik Templja ljudstev, je Jonestown, utopistično komuno v Gvajani opisal kot pravi raj na zemlji. Spet drugi, ki so v tej komuni živeli, so jo opisali kot zapor, verjetno je resnica nekje vmes. Res je, da ozemlje ni bilo ograjeno z bodečimi žicami, a je bilo vseeno locirano stran od civilizacije in tako je bil Jim Jones edini posrednik med skupino in svetom, le on je posredoval informacije iz zunanjega sveta in imel tako priložnost kake novice tudi preformulirati v njegovo dobro. Tudi sam pobeg iz komune je bil precej otežen, tako zaradi fizičnih kot tudi psihičnih ovir. Člani komune so trdo delali in zaradi vse bolj paranoičnega voditelja Jima Jonesa tudi vse več. Torej, evidentiranih je več pogledov na komuno. Nekateri jo zagovarjajo, spet drugi pravijo, da so se tam vršile psihične manipulacije pripadnikov s strani Jima Jonesa. Tisti, ki na usodni dan, 18.11.1978, niso bili več tam, so dejali da so bili njihovi dnevi v komuni najlepši dnevi njihovega življenja. Spet bi lahko po drugi strani trdili, da so bile njihove preveč optimistične izjave rezultat pranja možganov in manipulacije uma (Waggoner 1978).

3.3 *JIM JONES*

V nadaljevanju bom predstavila karizmatičnega voditelja gibanja Jima Jonesa. S pomočjo izjav nekdanjih članov gibanja, s kronološkim opisom njegovega življenja in samim psihološkim profilom se bo lažje razumelo, kako je skupek vseh teh dejavnikov pripeljal do tako neslavnega konca.

3.3.1 *DON BECK o Jimu Jonesu*

"Jim Jones je imel nekakšno zdravilno moč. Prvič sem to občutil, ko sem slučajn naletel o na njega, ko sem šel obiskat prijatelja. Bil sem poln skrbi, če mi bo uspelo priti na PEACE CORPS TRAINING, saj sem bil v hudi dilemi, če sem sploh sposoben prestatati to izkušnjo. Ne da bi me vprašal karkoli o tem, mi je osebno v pismu dejal, da bo vse v redu, naj grem in naj me nič ne skrbi. Kako je to lahko vedel, ne da bi mu karkoli povedal o tem?"

Naslednje se mi je pripetilo, ko sem med potovanjem v Čile hudo zbolel. Nekaj časa sem bil bolan, spet naslednjič čisto ozdravljen. Kasneje sem izvedel, da je Jim Jones čutil mojo bolezen in je člane Templja ljudstev pozval, da mislijo name in mi pošljejo pozitivno energijo za mojo ozdravitev. In res sem kmalu popolnoma ozdravel. Spet se mi je porajalo vprašanje, kako je vedel, da sem sploh bolan in kako je vedel, da sem v Čilu.

Torej, največji fenomen Jima Jonesa je po mojem mnenju bil v tem, da je vedel stvari, ki mu jih nihče prej ni omenil in da je odgovoril na vprašanja, katera sem si zastavljal le v glavi"(Beck 2008).

3.3.1.1 Razlogi za pridružitve gibanju Tempelj ljudstev

Če bi dejal, da sem se gibanju pridružil zato, ker sem želel svet spremeniti na bolje, ne bi lagal, a bi vseeno moja trditev zvenela precej utopistična. Tako lahko rečem, da sem se skupini pridružil zato, ker sem hotel doživeti občutek skupinskosti, sprejetosti in varnosti. Hotel sem biti zaščiten s strani neke višje instance, pa čeprav bi tazaščita morda terjala odpoved svoji lastni integriteti. Sam sem videl Tempelj ljudstev kot priložnost odmika od realnega sveta, kot možnost osebne rasti in delo s podobno mislečimi okoli sebe.

Ko se je zgodil tisti usodni incident 18.11.1978, sem bi ravno na poti na letališče, kjer naj bi pripeljal obiskovalce na naš ranč. In sprva priznam, nisem mogel verjeti, kaj se je zgodilo. Počutil sem se zapuščenega s strani tistih, ki so mi obljubili varnost in svetlo prihodnost. Po tem incidentu smo smeli še nekaj časa ostati na ranču, potem pa oditi krutemu, realnemu svetu naproti. Četudi je naša komuna tako neslavno končala, je spomin nanjo lep (Beck 2008).

3.3.2 *Kathryn (Tropp) Barbour*

Templju ljudstev so pripisovali različne lastnosti. Pogosto so o njem govorili kot o skupnosti ljudi, ki so v svojem delovanju humanitarni, na nek način revolucionarni, progresivni in ljubeči do svoje skupnosti. Ljudje, ki so k njim pripotovali na ogled (na posestvo v Gvajani), so dobili vtis o Templju ljudstev kot zelo kohezivni in gorečni skupnosti, ki pa je, po pripovedovanju nekdanje članice Kathryn T. Barbour, bila le navidezna in zaigrana. Ko so obiskovalci odšli, se je njihovo življenje vrnilo na stare tire, brez kakih večjih posebnosti. Konflikti so bili pri njih del vsakdanjika, čeprav so imeli vsi primarno vlogo truditi se za integracijo, kolektivnost in kooperacijo znotraj skupine.

Znotraj gibanja naj bi veljala tri pravila, katere je bilo potrebno dosledno upoštevati:

1. Jim Jones je bil viden kot človek s popolno avtoriteto in oblastjo nad ostalimi. Sebe je prikazoval kot Boga in o tem se sploh ni smelo dvomiti
2. Člani gibanja Tempelj ljudstev so živeli komunsko življenje, življenje, ki je bilo videno kot nek ideal, širši javnosti so se prikazovali kot kristjani

3. Njihovi zunanji sovražniki so bili CIA, ki jim je bila venomer za petami in je pošiljala svoje ovaduhe kot obiskovalce na njihovo posestvo (prav zaradi tega je bila prisotna sovražnost, ogroženost Templja ljudstev do zunanjega sveta)

Skupaj so bili zmožni storiti prav vse, saj je bil njihov občutek za skupinskost močan, njihovo glavno vodilo pa je bilo spremeniti svet na bolje. Prav zato so bili s strani zunanjega sveta videti posebni: njihovo komunsko življenje in kooperativnost ter sposobnost delovanja za skupno dobro.

V obeh pričevanjih lahko vidimo, da je bilo gibanje v svojem bistvu pozitivno naravnano, saj je delovalo za dobrobit vsakega člana. Čeprav so se znotraj skupine dogajali različni konflikti, ki so bili ponavadi sproducirani s strani Jima Jonesa, je bilo gibanje prepoznano kot kohezivna skupnost. Videti je tudi, da so pripadniki gibanja videli Jonesovo delovanje kot legitimno in podprto s strani neke višje instance in prav zato so svojo podrejenost in omejenost socialnih interakcij brez težav sprejeli (Tropp Barbour 2008).

3.4 KLJUČNI DOGODKI V ŽIVLJENJU JIMA JONESA IN NJEGOVEM DELOVANJU

1953: Jim Jones ustanovi svojo prvo neodvisno religiozno organizacijo v Indiapolisu.

1965-71: Jones svojim pripadnikom predstavi dejstvo, da se bliža tako imenovani nuklearni holokavst in to mu služi kot odličen izgovor za preselitev njegove kongregacije v severno Kalifornijo

Njegova kongregacija skozi leta pridobiva na članih in postaja vse bolj vidna

1971: Pripadniki Templja ljudstev kupijo stavbo v središču San Francisca in tja se preseli tudi vodstvo samega gibanja

1971-73: Članstvo Templja ljudstev vse bolj narašča in tako postane ponudnik na področju različnih socialnih programov, novih služb in zdravniške oskrbe.

1974: Tempelj ljudstev od vlade zakupi zemljišče v Gvajani

1976: Jones postaja vse bolj medijsko prepoznaven in mnogi politiki in slavne osebnosti si želijo priti v stik z njim. A vseeno, v ospredje vse bolj prihajata njegova megalomanija in paranoja pred zunanjim, škodljivim svetom. Vseskozi videva domnevne sovražnike in zarote. Tako na medijska srečanja vedno prihaja v spremstvu telesnih stražarjev in gorečih pripadnikov svojega gibanja, ki mu ob vsaki izrečeni besedi navdušeno ploskajo

Poletje 1977: Časopis New West objavi članek, ki popolnoma razgali Jima Jonesa in ga prikaže v dokaj negativni luči, saj se dotakne zgodb o Jonesovih goljufijah, številnih zlorabah in vprašljivih in sumljivih zadevah na področju financ

Avgust 1977: Jim Jones se preseli v Gvajano in tam ustanovi utopistično komuno, imenovano Jonestown.

1977-78: Okoli 1000 pripadnikov Templja ljudstev se preseli v Gvajano

Junij 1978: Pripadnica gibanja Tempelj ljudstev Deborah Layton v intervjuju za San Francisco Chronicle javno pove vse o brutalnosti in očitnih planih, ki jih ima Jim Jones in ki vključujejo tudi načrt za masovni samomor

Oktober 1978: Sorodniki pripadnikov Templja ljudstev pozivajo oblasti k takojšnji uradni raziskavi stvari, ki se tam dogajajo

November 17: Kongresnik Ryan prispe v Jonestown z namenom uradne preiskave dogodkov

November 18: Ryan in njegova ekipa po uradnem obisku Jonestowna skušajo zapustiti prizorišče, ko jih na vzletni pisti nenadoma ustrelji pripadnik Templja ljudstev

November 18: Jim Jones ukaže pripadnikom gibanja, naj storijo samomor tako, da zaužijejo posebno mešanico cianida. Tisti, ki tega niso storili, naj bi bili po podatkih umorjeni. 914 trupel so kasneje našli na prizorišču, vključno s samim voditeljem Jonesom in kar 200 otroki (Klippenstein 2009).

3.5 JIM JONES KOT KARIZMATIČNI VODITELJ

Jim Jones je bil človek, ki je v sebi bil bitko z dobrim in zlim. Njegov smoter po dobrem se je kazal v številnih dobrih dejanjih za skupnost, medtem ko je bilo nagovarjanje k samomoru očitno rezultat njegove temne plati.

Jonesove predispozicije za kasnejše nasilno obnašanje so bile skrite že v njegovem otroštvu. Njegov oče ,James T. Jones, je bil vojni veteran, na katerem so bile vidne sledi vojne in se je posledično čustveno odmaknil od celotne družine. Jonesova mama, Lynetta Putnam, je zato trdo garala, da je preživela družino. Prav zaradi čustvenega manka in občutka nesprejetja tako znotraj lastne družine kot širše družbe se je Jim Jones počutil neljubljenega in se zato začel zapirati sam vase. Počutil se je kot revna, bela smet, popolnoma odtujena od družbe (Wessinger 2000, 31).

Ker je bil zanemarjen s strani svoje precej nekonvencionalne družine, je vprašanja o eksistenci naslavljal na vero, saj se mu je zdelo, da edino tam lahko najde odgovore na svoja vprašanja. V veri je našel smisel, uteho, pobeg iz realnosti in občutek družinskosti, ki ga v svoji lastni družini ni našel.

Hkrati pa je iskal neko stvar, v kateri bi do izraza oziroma do realizacije prišla njegova potreba po moči in nadzoru drugih. Njegova agresija se je v mladih letih kazala v nespoštovanju vrstnikov, nasilnih otroških igrah in sovraštvu do žival in skozi leta se je samo še potencirala.

Že v otroštvu je bil širši okolici poznan kot človek z izredno karizmatično osebnostjo, ki je s svojimi govori zlahka pritegnil širšo množico. Tako je njegova karizma kasneje pripeljala do tega, da je s svojim gibanjem Tempelj ljudstev začel medse privabljati ljudi vseh spektrov in ne samo tistih, ki so izhajali iz a priori religioznega okolja. Med njegovimi navdušenci so se tako znašli mladi idealisti in visoko izobraženi ljudje, ki so v njegovem gibanju našli priliko za realizacijo njihovih idealov, ki so imeli v sebi socialno in politično komponento.

Leta 1949 se je poročil z Marceline Baldwin, mlado belko, ki je prihajala iz metodistične družine.

Leta 1952 je Jones postal pastor v metodistični cerkvi, kjer je s svojimi pridigami spodbujal ljudi k medsebojni ljubezni in spoštovanju. A kmalu je Jones zapustil metodistično cerkev, ker le ti niso dovolili integracije afroameričanov k njihovi cerkvi.

Pred preselitvijo v Jonestown je bil Jones izredno dejaven na področju sociale. Skupaj z ženo sta ustanovila dom za nego starejših oseb in se ukvarjala s posvojitvijo otrok različnih ras in iz različnih socialnih okoljih. V tovrstnih dejanjih tako lahko opazimo Jonesovo močno razvit moralni čut.

Jonesovo prvotno poslanstvo je bilo zdravljenje ljudi, tako fizično kot psihično. S pomočjo zbiranja finančnih sredstev je rad pomagal pomoči potrebnim. V javnosti se je predstavljal kot sama reinkarnacija Jezusa Kristusa: "To, kar vidite, nisem jaz, ampak Jezus Kristus. Z njim sem bil križan in zdaj živim. V mojem telesu živi Kristus" (Wessinger 2000, 33).

Njegovo paranoično delovanje in mišljenje je bilo podkrepljeno s trditvami, da bodo nacisti in člani Ku Klux Klana - se pravi tisti, ki globoko preferirajo belo raso, ljudi, ki niso bele polti, strpali v nekakšna koncentracijska taborišča.

Tisti, ki so se pridružili njegovemu gibanju so bili podvrženi absolutni kontroli s strani Jima Jonesa in socialni izolaciji. Prepričal jih je tudi, da so se odpovedali vsemu bogastvu, saj bi le s tem lahko dosegli popolno zadoščenje, od nekaterih pa je zahteval celo odpoved starševske vloge. Ena najbolj krutih stvari, ki jih je storil, je bilo to, da je tiste, ki so imeli otroke, prisilil k podpisu dokumenta, v katerem so priznali, da so spolno nadlegovali svoje otroke in jih na ta način priklenil nase (Sach 2008).

Kar so Jimu Jonesu še posebno šteli v dobro, je bilo to, da je med svoje vrste sprejel tudi temnopolte ljudi, otroke iz revnih sosesk in jim dal priložnost, da so v povsem novem okolju spet zaživel. Spet drugi so govorili o Templju ljudstev kot o gibanju, znotraj katerega se zbirajo intelektualci a ni zaprto za širši krog, morebiti potencialno neizobraženih in neinteligentnih posameznikov.

Jim Jones je bil človek, ki je govoril na tak način, da je bil blizu slehernemu pripadniku gibanja. O stvareh je dovolj široko, da je bilo znotraj njegovih govorov prostor za osebne interpretacije. Vsak je pri njem našel odgovore na svoja vprašanja, pa če so bila ta eksistencialne ali zgolj praktične narave.

Za primer, kako se je Jim Jones udejeval kot karizmatični voditelj gibanja Templja ljudstev, navajam naslednji govor, ki je bil slišan tistega usodnega 18. novembra, tik pred tragičnim koncem gibanja:

»Kljub mojemu poskušanju narediti svet boljši za slehernega človeka, obstaja peščica naših ljudi, ki so s svojimi lažmi naredili naše življenje nemogoče. Zato pravim, da nihče ne bo vzeml mojega življenja, saj mu ga jaz prostovoljno dajem. Če ne moremo živeti v miru, pa naj vsaj umremo v miru. Ne bomo storili skupinskega samomora. Naredili bomo revolucionarno skupinsko dejanje v znamenje protesta proti nehumanem svetu, ker nas svet pač ne razume« (Sach 2008).

Jim Jones je že od začetka vodenja Templja ljudstev člane zavestno ali nezavedno vodil v popolno vdanost in poslušnost. Tako naj bi po mnenju časopisa Time, Jones svoje nove privrženice, medtem ko je že bil nastanjen v Jonestownu, pridobival z obljubo po materialni preskrbi članov (imeli naj bi streho nad glavo in brezplačno prehrambno oskrbo) in jim obljubil, da bodo po prihodu v Jonestown vsi takoj dobili službo. Takšne obljube so bile privlačne predvsem za depriviligiran sloj prebivalstva, ki je bil tudi subjekt, ki se ga je najlažje psihično zmanipuliralo.

Jim Jones je od pripadnikov zahteval, da se odrečejo vsemu premoženju in da prispevajo v dobrobit njihove skupnosti. Prav tako je zahteval prekinitve stikov pripadnikov z njihovimi domačimi, ki so bili bodisi zunaj Jonestowna, ali pa so celo skupaj živeli. Prav tako je svojo samozvano ime novega boga legitimiziral s sicer zaigranimi čudeži. Tako je recimo enkrat uporabil jetra od piščanca in simuliral, da je to tujek iz telesa nekega obolelega pripadnika gibanja, ki je zbolel za rakom, ki ga je on, kot pravo božanstvo, odstranil in poskrbel za pacientovo ozdravljenje (Rossi 2010).

Njegovi principi in načrti za ustvarjanje boljšega jutri so imeli velik potencial, da bi bili realizirani. V zvezi z Jimom Jonesom so se pojavljale tudi različne kontroverze. Predanost skupnosti Templja ljudstev se je kazala oziroma je bila izražena skozi spolne odnose z Jimom Jonesom. Ti spolni odnosi so vključevali tako ženske kot moške. Nekateri so si skozi spolne akte pridobili tudi možnost za opravljanje boljših služb v skupnosti. Če pogledamo ženske: v tistih časih za ženske pripadnice ni bilo veliko možnosti za zaposlovanje, znotraj gibanja Tempelj ljudstev pa naj ne bi bilo ostrega ločevanja na primarno ženske in moške službe.

Leta 1972 je članica Templja ljudstev, Grace Stoen, rodila sina, Johna Victorja Stoena, katerega biološki oče naj bi bil Jim Jones. Zanimiva je bila reakcija Graceinega moža, ki ni odreagirala ljubosumno in nasploh ni nasprotoval rojstvu dečka. Pravzaprav je bila njegova reakcija nadvse pozitivna. Počutil se je nadvse počaščenega in privilegiranega, da bo smel skrbeti za otroka, katerega biološki oče je človek, ki je sama reinkarnacija Jezusa Kristusa.

3.6 JONESOVO PSIHOFIZIČNO STANJE

Jim Jones je bil skozi svoje delovanje podvržen različnim pomirjevalom in zdravilom, ki so še dodatno pospeševala njegove paranoje in ogroženost pred zunanjim svetom (pentobarbital, zdravilo proti stresu in kot pomoč za lažje spanje so našli na obdukciji v preseženih mejah normale). Proti koncu svojega življenja je veliko nosil sončna očala in kot so strokovnjaki kasneje ugotovili, je bilo to nošenje očal potrebno zaradi preobčutljivosti oči na sonce, povzročene s strani prekomernega jemanja amfetamina.

Jima Jonesa je vseskozi spremljala tudi visoka vročina in konstantne blodnje in bi moral po priporočilu njegovega pripadnika, zdravnika Dr. Carltona Goodletta, ki je po Jonesovi smrti dejal, da Jim, četudi ne bi naredil samomora, ne bi več dolgo živel brez konkretne zdravniške oskrbe.

Jonesovo labilno psihofizično stanje se je kazalo tudi v nenehnem poudarjanju sebe kot črnske duše ujete v telesu belca, njegovi črni lasje in temne oči pa nakazujejo na povezanost s črnsko raso. Prav zaradi ljubezni do črnske rase je bil eden njegovih glavnih namenov osvoboditi družbo rasnih predsodkov, kot tudi vpeljati pravičen socialistični sistem, ki bi obnovil spoštovanje do ljudi vseh ras, ženske osvobodil podrejenosti - skratka bi uvedel sistem, ki bi zopet vseboval socialno noto (B. Goodlett 1989).

3.7 SAMOMOR ALI UMOR?

Po neslavnem koncu Templja ljudstev so se ljudje spraševali, ali je bil ta incident zares samomor ali morda umor. Glede na to, da so bili tam tudi otroci, ki še niso imeli sposobnost razmišljanja oziroma samostojnega odločanja, bi lahko pomislili, da je šlo za neke vrste naklepni umor. Po drugi strani pa so bili tam tudi odrasli ljudje, ki se imajo za zmožne racionalnega mišljenja, pa so kljub temu naredili samomor.

A zadeva gre še globlje. Kako lahko trdimo, da so si prostovoljno vzeli življenje, ko pa so bili podvrženi različnim psihičnim manipulacijam s strani Jima Jonesa? Poleg psihičnih manipulacij pa so bili številni tudi pod vplivom različnih opojnih substanc, ki so radikalno znižale možnost racionalnega razmišljanja. Po incidentu so se preživeli iz gibanja Tempelj

ljudstev strinjali, da je za omenjeni incident kriva samo ena oseba. In to nihče drug kot njihov duhovni vodja, njihov drugi oče, Jim Jones.

Po mnenju strokovnjaka Tima Reitermana, ki je gibanje preučeval še pred neslavnim koncem, je bil ta incident vsekakor množični umor. Svojo trditev argumentira s kar 200 mrtvimi otroki, ki so svoje življenje izgubili v tem incidentu. Otroci sigurno niso prostovoljno pristali na smrt. Posebno je zanimivo tudi to, da je Jim Jones pozval otroke, naj prvi popijejo strup. To lahko razumemo kot zelo taktično potezo, saj s tem, da so starši videli svoje otroke umreti, sami niso imeli več volje do življenja in so jim zato kar kmalu sledili.

Poleg vsega tega so pri obdukciji žrtev množičnega (samo)mora našli sledi vbrizganja strupa s strani, kasneje ugotovljenega, medicinskega osebja. Medtem, ko se je omenjeni dogodek odvijal, so okoli pripadnikov stali možje s pištolami in drugim orožjem in tako fizično in psihično prisilili pripadnike, da storijo samomor, saj jim dejansko niso pustili možnosti pobega.

Jim Jonesa so našli nedaleč stran od ostalih mrtvih pripadnikov, obdukcija pa je pokazala, da je umrl zaradi strela v glavo. Ne ve pa se, ali se je ustrelil sam, ali je pri tem imel pomoč.

Kot drugo pa navaja dejstvo, da je Jim Jones gibanje izoliral od ostale družbe zato, da je izvajal različne aktivnosti, s katerimi jih je pripravljaj na bližajočo se smrt in na to, da so smrt akceptirali kot nekaj povsem normalnega oziroma kot nekaj, kar logično sledi.

Vsemu navkljub pa si preživeli še vedno govorijo: Vedno bomo imeli Jonestown. To se lahko interpretira v smislu, da bodo vedno v sebi imeli občutek za skupnost in delo za skupno dobro. Vsi so se pridružili gibanju v upanju na boljše življenje. Nihče se mu ne bi pridružil, če bi vedel, kaj bo sledilo. Kar so se naučili, je tudi to, da bodo v prihodnosti bolj pazili, komu zaupajo in čemu se pridružujejo.

Več kot 80 članov gibanja Tempelj ljudstev je preživelo in počasi nadaljevalo s svojim življenjem. Le-ti so bili v medijih videni kot relevanten vir informacij (Sach 2008).

3.8 NAČRT PRESELITVE TEMPLJA LJUDSTEV V SOVJETSKO ZVEZO

Jones je vseskozi omenjal možnost, da bi se skupnost nekega dne preselila v Sovjetsko unijo. V ta namen je na svojem posestvu gostil številne delegacije iz Sovjetske unije, kot so npr. predstavniki Tass News Agency in uradniki iz Sovjetske ambasade iz Georgetowna, prav tako pa je pozval pripadnike gibanja, naj se začnejo zavzeto učiti ruskega jezika. Najbolj prepričljivo dejanje za izvedbo tega plana je bilo, da je Jim Jones vsak dan zavzeto prebiral novice, ki jih je dobival iz Rusije.

Poleti leta 1978 so v skupnosti Tempelj ljudstev sestavili iniciativo, ki se je zavzemala za preselitev v Sovjetsko zvezo in v ta namen organizirala podpisovanje peticije. Četudi so ljudje imeli veliko željo po preselitvi, pa Jim Jones s tem ni mislil resno, zato je to odločitev prelagal in ljudi tolažil, da je najbolje če ostanejo kar v Gvajani. Svojo trditev je podprl s tem, da Rusija ni pripravljena na njihovo skupnost, da ne bodo mogli sprejeti njihovih navad - in prav zato je poudaril, da je najbolje, da ostanejo v Gvajani, kjer sestavljajo neodvisno in kohezivno državo.

In prav preselitev v Sovjetsko zvezo je postala predmet razprave tistega usodnega 18. novembra 1978, ko so mu pripadniki predlagali, da če se tukaj počuti tako ogroženega in vidi edino rešitev v samomoru, pa naj se zdaj preselijo, kot so se že enkrat nameravali. A spet je Jim Jones našel nešteto izgovorov proti temu in potem se je zgodilo, kar se je (About Jonestown).

3.9 RAZLIČNI POGLEDI NA DOGODKE V GVAJANI

Na problematiko neslavnega konca gibanja Templja ljudstev lahko gledamo iz dveh zornih kotov: ali z vidika pripadnikov, ki so živeli v svoji idiosinkratični resničnosti ali pa z vidika zunanjega opazovalca dogajanj oziroma prejemnika informacij iz medijev. Tako bi lahko o Jimu Jonesu v okviru prvega vidika govorili kot o božanstvu, človeku, ki je veliko vedel in ki je znal govoriti, z naše perspektive pa je viden kot hladen, preračunljiv morilec (Hall 2003).

Preživeli pripadniki Templja ljudstev si delijo podoben pogled na svet. Ko so izvedeli, kaj se je zgodilo v Gvajani, najprej niso mogli verjeti svojem očem, saj so slike po televiziji in časopisih prikazovale njihove mrtve brate in sestre. Najtežje je bilo najti nov smisel v življenju. Kam zdaj, komu sploh še zaupati? Mnogi izmed pripadnikov so odšli na zdravljenja odvisnosti od drog, pa čeprav niso bili jemalci drog, saj so znotraj srečanj med odvisniki spet dobili občutek skupinskosti.

Dve leti po tragičnem dogodku so odkrili, da je Jim Jones nekaj let tihotapil zaloge strupa v komuno v Gvajani. Ugotovili so tudi, da je bil cianid (mešanico, katero so pripadniki Jonestowna popili) prisoten v komuni vsaj 4 mesece pred tragičnim dogodkom. Bivša pripadnica Jonestowna, Laura Johnston Kohl (nekdanja pripadnica Templja ljudstev) je dejala, da so bili ob tem odkritju vsi precej šokirani, saj so do tedaj verjeli, da je bil skupinski samomor povsem spontano dejanje. Po navedenem odkritju pa so pripadniki dojeli, da je bil skupinski samomor že dolgo načrtovano dejanje s strani njihovega voditelja Jima Jonesa (Johnston Kohl 2003).

Člani gibanja poročajo, da se je Jim Jones že nekaj mesecev pred tragičnim dogodkom obnašal precej čudaško in samotarsko. Ni se več toliko družil s pripadniki gibanja, ni bil razpoložen za pogovor z njimi, nasploh se je zdelo, ko gledajo z današnje perspektive, da je svojo energijo hranil za ta usodni dan. Tako pravijo, da je bil prihod kongresnika Ryana, narobe interpretiran kot tako imenovan apokaliptičen znak. Ryan je bil na žalost ob napačnem času na nepravem mestu. Kar se zdi preživelim nekdanjim pripadnikom Templja ljudstev najbolj žalostno je to, da so Jimu Jonesu vseskozi verjeli, da vse, kar delajo, delajo za skupno dobro, za nek višji smoter. Po tem tragičnem dogodku pa so ugotovili, da sta bila njihovo delo in prizadevanje le priprava na skrbno načrtovan, tragičen konec.

3.10 RAZLOGI ZA PRIDRUŽITEV TEMPLJU LJUDSTEV

Obstajalo naj bi več razlogov, zakaj so se ljudje pridružili gibanju Templja ljudstev. Nekaj razlogov navajam v nadaljevanju.

- Kot prva je tu potreba po občutku skupinskosti (življenje pripadnikov v komuni, odmaknjenost od zunanjega sveta, delo za skupni in višji smoter)
- Razočaranje nad zunanjim svetom (razočaranje nad politično ureditvijo, življenjskim standardom, površinskimi odnosi, vse bolj prisotnim rasizmom itd;)
- Življenje znotraj Templja ljudstev so primerjali z življenjskim stilom hipijev - privlačno za posameznike, ki so bili člani hipijevske subkulture ali pa se jim je zdela le-ta privlačna v svojih nazorih
- Tempelj ljudstev je bila obljuba po elitarnem in integrativnem življenju, kjer barva kože ni določilo
- Tisti, ki so se pridružili gibanju so bili veliki altruisti, želeli so biti del nečesa, kar presega njih same
- Potreba po pridružitvi skupnosti, znotraj katere se bodo počutili uporabne in pomembne

Gibanje se je pomembno vikorporiralo v življenje pripadnikov, a zaznati je lahko različna dojetanja gibanja. Tako je na primer afroameričanom Jonestown predstavljal velik napredek v kvaliteti njihovega življenja, saj je bilo okolje, v katerem so živeli, nerasistično v primerjavi z okoljem, kjer so prej živeli.

Za mlade, bele in izobražene ljudi je Jonestown predstavljal idealno možnost za uresničitev idej o družbi, ki bi bila enaka za vse. S tem, ko je Jones želel uresničiti svojo vizijo o lepši prihodnosti, ki bo temeljila na brezrasni politiki in enakih možnosti za vse, je pritegnil omenjene ljudi, ki so lahko svoje nazore enačili z njegovimi.

Vprašljivost o Jonesovi resnični sposobnosti izvajanja čudežev je z leti postajala vse bolj glasna. Člani njegovega ožjega kroga so vedeli, da Jones ni zares avtentično izvajal čudežev, ostali pa so še vedno neizpodbitno verjeli, da je rojeni mesija, katerega namen je ozdraviti svet (Johnston Kohl 2008).

3.11 TEORIJE ZAROTE V POVEZAVI Z GIBANJEM

Umor oziroma samomor (mnenja o tem so deljena) več kot 900 pripadnikov gibanja Templja ljudstev je šokiral množice po vsem svetu. Zaradi tega incidenta so ljudje vse bolj dajali podporo protisektantskim gibanjem (Moore 2010). Ljudje so si na različne načine razlagali ta neslaven konec gibanja in nekaj od razlag je naslednjih:

- Nekateri ljudje so verjeli, da je bil Tempelj ljudstev eksperimentalni projekt ameriške obveščevalne službe CIA, ki je nad njimi izvajala manipulacijo uma. Pojavljajo se špekulacije, da je kongresnik Ryan zato, ker je odkril, da naj bi za Templjem ljudstev stala sama CIA in ker te informacije pač ni smel odnesti v zunanji svet, bil umorjen. On in 900 pripadnikov dotičnega gibanja. A do danes tovrstna teorija ni bila podprta s konkretnimi dokazi
- Spet drugi so namigovali, da je Jim Jones tesno sodeloval s komunističnim vrhom na Kubi in v Sovjetski zvezi, saj je imel trden namen tja preseliti svoje gibanje
- Protisektantska gibanja so vseskozi poudarjala, da so se Jim Jones in njegovi sodelavci posluževali tehnik manipulacij uma in da je bilo to odločilno za masovni umor/samomor 18. novembra leta 1978
- Rezultati obdukcije so namreč pokazali, da je bilo veliko žrtev tako imenovanega samomora ustreljenih ali pa so na njih našli sledove prisilnega iniciranja smrtonosne mešanice cianida
- Tudi to so seveda deljena mnenja o incidentu. Preživeli pripadniki Templja ljudstev trdijo, da so bili med samim življenjem v Jonestownu podvrženi različnih manipulacijam, pritiskom in neadekvatnim metodam, ki so vplivale na njihovo psihofizično stanje. Spet drugi preživeli so kljub incidentu trdili, da je bilo življenje in delo v Gvajani za njih najboljša stvar, ki se jim je zgodila
- Za nekatere je bil Jonestown odličen prikaz lokalno uspešne združbe, ki je delovala v timskem duhu, složnosti in kooperativnosti in je predstavljala ideal, ki bi bil lahko za ostale ljudi dosežen le, če bi se osvobodili primeža kapitalistične družbe. Ti posamezniki so na drugi strani verjeli, da so bili pripadniki Templja ljudstev umorjeni, ker ameriška vlada ni bila zmožna tolerirati tolikšnega uspeha nekega gibanja (t.j ker je doseglo živeti raj na zemlji)
- Zadnja od teorij govori o tako imenovani samoizpolnjujoči se prerokbi. Jim Jones je skozi svoje življenje nenehno poudarjal, da mu je nekdo za petami, da se počuti

ogroženega itd; Torej je bil njegov neslaven konec povezan prav z vdorom zunanjega sveta v njegovo koherentno in trdno skupnost. Tu je videl znamenje izpolnjujoče se njegove prerokbe.

3.12 KONSENZ POGLEDOV NA JONESTOWN

Pogledi na tragični dogodek se seveda razlikujejo glede na intenziteto obsojanja Jima Jonesa in ostalih pripadnikov gibanja. Tako imajo svoje mnenje o tem tako člani protisektantskih gibanj kot sociologi, ki se ukvarjajo s fenomenom novih religijskih gibanj. Njihova glavna strinjanja oziroma konsenz o tem, kaj je dejansko botrovalo, da je Tempelj ljudstev dosegel tako neslavni konec lahko povzamemo nekako takole:

- Jonesova mentalna bolezen, ki je bila podkrepljena z uporabo različnih drog in pomirjeval
- Naraščajoč strah pripadnikov gibanja pred bližajočim se koncem civilizacije
- Popolna izolacija pripadnikov gibanja od ostale družbe in posledično življenje v idiosinkratični resničnosti
- Nasprotovanje in pritisk s strani protisektantskih gibanj, množičnih medijev in ameriške vlade

Strinjajo se tudi, da čeprav naj bi gibanje delovalo po načelu medsebojne enakosti, pa vizija članov ni bila dovolj široka in kritična, da bi zaznali ovire za razred, spol, starost, raso znotraj družbene strukture organizacije same. Ključni nosilci odločanja o pomembnih zadevah znotraj skupnosti so bili belci. Vladajoča elita je sicer morala stalno legitimizirati svojo moč, da so ohranjali neenakosti v skupini in legitimno nadzorovali pretok komunikacije.

Depriviligiranemu sloju pripadnika Tempelja ljudstev torej ni bilo dano svobodno in kritično razmišljati oziroma analizirati dogajanja znotraj gibanja. Ti ljudje so bili resnično žrtve sistema zatiranja in brutalnosti.

3.13 PISMA IZ JONESTOWNA

V nadaljevanju bom navedla nekaj pisem, ki so jih napisali pripadniki gibanja svojim sorodnikom oziroma pisma, ki so jih pripadniki dobivali od zunanjega sveta. Z navajanjem teh pisem želim pokazati, kako se je emocionalna plat izražala na obeh straneh v smislu skrbi

sorodnikov pripadnikov gibanja in kako so pripadniki zares živeli v neki idiosinkratični resničnosti.

Herbert in Freda Alexander iz Los Angelesa sta tistega usodnega novembra izgubila svojo hčerko Phyllis Chaikin, ki je bila njun edini otrok in je umrla stara 39 let skupaj s svojim možem Gene in dvema najstniškima otrokoma Gail in David. Pisma, ki sta jih dobivala od svoje hčerke, so po njuni smrti našli skrbno spravljene v kleti.

Nekaj mesecev pred smrtjo jima je napisala naslednje pismo:

"Na vaju mislim vedno, ko slišim Beethovno simfonijo. Na vaju mislim, ko nam naš voditelj pridiga o otroštvu, takrat se namreč spominjam mojega prelepega otroštva. Kakšna sreča in kakšen privilegij imata moja dva otroka, da lahko odraščata v skupnosti, ki je prežeta s principi in idejami, katerih zagovornika sta tudi vidva. Ko bi le videla, v kakšna človeka sta odrasla, bi bila izredno ponosna. Tudi jaz sem v redu. Veliko delam. Sem skrbnica zdravstvenega sistema tu v Jonestownu. To je najbolj vznemirljiva stvar, ki se je zgodila v mojem življenju. Imamo tudi svojo himno, ki jo veliko pojemo in govori, kako dobro je vstati že ob jutranji zori in delati cel dan, saj se na koncu dneva počutiš zadovoljnega, ker si tako veliko naredil in ker si vsak dan bližje lepši prihodnosti. Ta pesem zares lepo povzema moja čustva in misli o tukajšnjem življenju. Čeprav je med nami tisoče in tisoče kilometrov in čeprav smo omejeni na elektronsko komunikacijo, vedita, da sem bolj vajina hčerka in vama bolj predana, kot sem bila kadarkoli do sedaj".

Nekaj mesecev za tem, ko starši niso prejeli nobenega pisma več, so ji poslali še zadnje pismo:

"Že več kot štirje meseci so minili, odkar sva nazadnje prejela pismo od tebe. Ne veva, kje ste, kako ste in kaj počnete. V časopisu San Francisco Chronicle sva prebrala, da je vaše gibanje v težavah.

Če ste se odločili, da ne boste več komunicirali z nama, vsaj sporočite. Če se je spoštovani Jim Jones odločil, da ne bo upošteval zapovedi Spoštuj očeta in mater in če ostali člani gibanja tudi mislite tako, nama to vsaj sporočite. Mislim, da imava pravico vedeti" (Ross 2008).

Policija je na podlagi številnih pisem ugotovila, da je bila njuna hčerka močno pod vplivom karizmatičnega voditelja Jima Jonesa in se zato ni zavedala realnosti, medtem ko se je njenemu možu, Genu Chaikimu, vse bolj dozdevalo, da Jones ni to, za kar se predstavlja.

Gene in Phyllis Chaikin sta bila dolgoletna privrženca Jima Jonesa in sta zaradi svoje popolne vdanosti prišla v tako imenovani ožji krog Jimovih privrženecv, katerim je bila dodeljena vloga informatorjev (ljudi, ki so nadzorovali ostale, manj zavzete pripadnike in vse vestno poročali Jimu). Zaradi dotičnega dela nista bila deležna kaj dosti spanca, privatno življenje in samostojno razmišljanje in odločanje o pomembnih stvareh pa sta bila strogo prepovedana.

Nadalje podajam še eno pismo, ki ga je Phyllis Chaikin leta 1977, se pravi eno leto pred dogodkom, poslala svojim staršem:

"Že dolgo časa nisem dobila nobenega pisma od vaju. Verjetno je kriva počasnost in nezanesljivost tukajšnje pošte. Zanima me, kako sta kaj. Ne bosta verjela, ampak tu v Jonestownu sem glavna administratorica in nadzorujem celotno medicinsko osebje. Tu so sami sposobni zdravniki, ki se veliko izobražujejo in hodijo po terenu, da bi lahko pomagali še drugim ljudem. Tudi jaz imam pomembno funkcijo. Ne dolgo nazaj sem bila pri porodu, oh kako neizmerno lep občutek je bil to. Veliko mislim na vaju. "

V tem pismu je lepo pokazano, kako pisma velikokrat niso prišla do naslovnikov in to zato, ker jih je Jim Jones zreduciral na tista škodljiva in tista, ki mu verjetno ne bodo škodila. On je koordiniral komunikacijo z zunanjim svetom, ki je bila odvisna od njegove dobre volje.

Kot že omenjeno, je Gene bil eden redkih pripadnikov Templja ljudstev, ki ni popolnoma izgubil svoje razsodnosti in kritičnega mišljenja, zato je avgusta leta 1977 zapustil posestvo.

V naslednjem pismu, naslovljenem na Jima Jonesa, je Gene obrazložil svojo odločitev:

"Odšel sem, ker nisem mogel več živeti v okolju, polnem nenehnega strahu, poniževanja, živčnosti. Moji živci tega niso več zmogli. Zdi se mi, da skupnosti ni bilo mogoče več graditi v takem vzdušju. In mislim, da ste za to situacijo krivi prav vi, Jim Jones. Vidim Vas, da trpite za pomanjkanjem notranjega ravnotežja. Obžalujem, da sem se dal zavesti z različnimi informacijami. Lagali ste mi tudi o tem, kje se nahajajo moji otroci. Laži zares ne prenesem. Kako bom naprej ukrepal je odvisno popolnoma od Vas. Zanima me Vaš odgovor, čeprav imam občutek, da ga ne bo. Zahtevam tudi, da spustite moje otroke".

Jim Jones je nekaj dni kasneje poslal Genovo ženo, da bi ga prepričala, naj se vrne in opusti misel na to, da bi vzel otroke iz skupnosti. Phyliss je možu povedala, da nikakor ne namerava pustiti, da bi ji vzel otroke in naj se tudi on spametuje in se vrne nazaj v skupnost.

Gene se je res vrnil nazaj. Jones ga je kaznoval s tem, da ga je poslal na delo, ki so ga opravljali tisti, ki jih je bilo potrebno resocializirati, skrivoma pa mu je podtikal tudi različna pomirjevala.

Nekaj dni pred usodnim koncem je Phyliss poslala staršem svoje zadnje pismo:

Dragi oče:

"Tisti, ki se upirajo množičnemu in nekako revolucionarnemu samomoru, so ljudje, ki ne vedo, kaj je dobro za njih. Oni bodo pač postali ujetniki naših sovražnikov, tistih iz zunanjega sveta. Ljudi na njihov konec pripravljamo različno: beremo navdihujoča besedila, zgodbe tistih, ki so to stvar že naredili. Vemo, da se bliža konec in vemo, da je dobro, če za to nekako poskrbimo."

Torej v teh pismih lahko vidimo, da so pripadniki Templja ljudstev zares živeli v neki svoji idiosinkratični resničnosti, da so bili stiki omejeni, vsebina pisem pa filtrirana s strani Jima Jonesa. Prav zaradi fizične oddaljenosti pripadnikov od svojih domačih se je še lažje odvijala psihična manipulacija. On je bil njihov živi bog, ki ima vse prav, ki je nezmotljiv. Ljudje tam so dejansko verjeli, da je to, kar se jim dogaja, resnično tisto pravo. Kako tudi ne, ko pa jim nihče od zunanjih, nevtralnih opazovalcev ni mogel direktno razložiti, kaj se pravzaprav dogaja. To lepo prikazuje tudi naslednji stavek v pismu Phyllis Chaikin svojim staršem:

»Imamo tudi svojo himno, ki jo veliko pojemo in sicer govori, kako dobro je vstati že ob jutranji zori in delati cel dan, saj se na koncu dneva počutiš zadovoljnega, ker si tako veliko naredil in ker si vsak dan bližje lepši prihodnosti"(Ross 2008).

3.14 NASILJE ZNOTRAJ GIBANJA

Tisti, ki so se odločili zapustiti gibanje ali so kako drugače pokazali svojo nepopolno pripadnosti gibanju, so bili kaj hitro kaznovani s tem, da so jih zastrupili oziroma zadrogirali z

različnimi opojnimi substancami. Znotraj gibanja so izvajali tudi boksarske tekme, katerih prvotni namen je bilo javno ponižati disidente.

Poleg tega je Jones zahteval preizkuse lojalnosti svojih pripadnikov s tem da so vpričo njega popili kako strupeno mešanico in posledično tudi umrli. Tako so se še pred revolucionarnim samomorom dogajali manjši »samomori«. Jones pa je svoje pripadnike kar nekaj časa pripravljaj na ta masovni samomor tako, da so se javno pogovarjali o njem, si delili občutke. Skratka, vcepljal jim je mišljenje, da je samomor edina logična rešitev oziroma odgovor na pritiske iz zunanjega sveta.

Pripadniki gibanja so skozi leta zaradi stresnega okolja in obilice dela postajali vse bolj živčni. Sploh ženske, ki so bile članice ožjega kroga Jonesovih zaupnikov, so bile preokupirane. A zavedale so se, če prenehajo opravljati to delo, se bodo izneverile svojemu poslanstvu pri ustvarjanju boljše družbe (VanDeCar 2008).

3.15 NESLAVNI KONEC

Poskušali smo najti nov začetek. Ampak je žal za vse prepozno. Zdaj v tem trenutku se ne smete ločiti od bratov in sester, s katerimi ste toliko doživeli (Wessinger 2000) - Jonesov govor na zadnjem skupnem srečanju pred samomorom

Člani gibanja so globoko verjeli, da bo Jonestown postal simbol socialistične solidarnosti in protest proti koruptivni kapitalistični družbi s tem, ko bo storilo revolucionarni samomor (Wessinger 2000, 48). Jim Jones je javno okrivil bivše člane gibanja za nastalo stanje, oziroma samomor kot edino možno rešitev situacije.

Ko je prišel dan, skupinskega samomora, je imel Jones nagovor, v katerem je bodril pripadnike in jih nagovarjal k uresničitvi njegove zamisli. Ženska, po imenu Christine Miller, se mu je sicer uprla, češ da samomor ni pravi odgovor na nastale razmere, da bodo kvečjemu pokazali, da so poraženi s strani zunanjih sovražnikov. Jim Jones ji je odgovarjal v smislu, da on ve, kaj je prav in kaj ne, da ima vse odgovore. Nek moški pripadnik, po imenu Jim Mc Elvane, se je postavil na stran Jima Jonesa z argumentom, da niso oni tukaj, da bi odločali o

svoji usodi, če so se pridružili gibanju in dali svoja življenja v roke njihovem voditelju, t.j. Jimu Jonesu.

Zanimivo je dejstvo, da je Jim Jones svojim pripadnikom samomor predstavljal ne kot neko strahopetno dejanje, ampak kot revolucionarno dejanje, ki se kaže kot protest proti nehumanemu svetu.

Do leta 1977 so bili člani Templja ljudstev napadeni s strani bivših članov gibanja, ki so preko medijev z dramtiziranjem razmer znotraj gibanja povzročili vsesplošni dvom v obstoj gibanja. Bivši člani so tako pritegnili še ostale zaskrbljene sorodnike pripadnikov gibanja, da so se skupaj povezali v nekakšno skupino, ki se je imenovala **skupina zaskrbljenih sorodnikov**. Ti so skupaj z mediji ustvarjali družbo, ki je bilo močno nastrojena proti dotičnemu gibanju. Skupaj z negativno publiciteto o gibanju in spodbujanju pravnih organov k intervenciji so pripomogli k temu, da je gibanje nasilno odregiralo.

18. novembra leta 1978 je torej gibanje Tempelj ljudstev dobilo oznako destruktivni kult. 918 pripadnikov gibanja je storilo skupinski samomor, 85 članov je preživelo, vključno s starejšo žensko, ki je simulirala smrt s tem, da je zaspala, starejšim moškimi, ki se je skrila za grm, ter parimi posamezniki, ki so zbežali v džunglo.

3.16 RELEVANTNE INFORMACIJE S STRANI STROKOVNJAKA ZA PROUČEVANJE FENOMENA JONESTOWN

Po prebiranju različnih virov sem se odločila, da se doktrini samega gibanja približam skozi človeka, ki o tem gibanju veliko ve in ki mi bo lahko dal nekaj notranjih informacij, ki mi bodo pomagale globlje razumeti dogodke v Gvajani! Tako sem kontaktirala kompetentnega strokovnjaka za fenomen gibanja Tempelj ljudstev, t.j. gospod Fielding M. McGehee III, ki je dolgoletni raziskovalec gibanja na Jonestown inštitutu v San Diegu in prav tako tudi njegov ustanovitelj.

Jonestown inštitut je bil ustanovljen leta 1999, ko sta Fielding in njegova žena Rebecca Moore (le-ta je bila sorodnica dveh preminulih v tej tragediji) ugotovila, da se analiza

tragičnega dogodka ni premaknila dalje od javnega prikazovanja slik mrtvih teles pripadnikov Templja ljudstev. S pomočjo analize starega gradiva o gibanju, številnih strokovnjakov, transkripcije starih avdio kaset, ki so skrbno zabeležile dogajanja v Gvajani, poskušata širši javnosti dati vpogled v celotno dogajanje oziroma celotno delovaje gibanja. Inštitut je financiran s strani oddelka za verske študije na univerzi v San Diegu. Poleg samega pregledovanja gradiva je veliko tudi pričevanj preživelih pripadnikov gibanj, sorodnikov umrlih pripadnikov in strokovnjakov za religijo, ki vse dogajanje povežejo s pomočjo razjasnitve temeljnih konceptov novoreligijskega dogajanja.

Z veseljem mi je pomagal in odgovoril na moja vprašanja, saj je, kot je dejal, vesel, da v svetu še obstajajo raziskovalci, ki jih Tempelj ljudstev ne zanima samo površinsko oziroma se ne zanašajo samo na ad hoc pridobljene informacije iz medijev, ampak skušajo s pomočjo različnih virov stvari globlje razumeti.

3.16.1 Tempelj ljudstev v primerjavi z ostalimi gibanji

Kot prvo me je zanimalo, zakaj misli, da se gibanje razlikuje od ostalih gibanj, ki so bila aktivna v tistih časih. Dejal je, da je bilo gibanje Tempelj ljudstev v nasprotju z ostalimi mladinsko strukturiranimi gibanji, gibanje, ki se je aktivno angažiralo (preden se je seveda preselilo v Gvajano) v politični sferi in si prizadevalo za spremembe. Torej, gibanje ni bilo omejeno zgolj na svojo doktrino in svojega voditelja, ampak je razmišljalo tudi o običih spremembah. Ko se je gibanje preselilo v Gvajano, se je njihovo delovanje osredotočilo predvsem na socialni aspekt življenja (delo, skrb za druge) kot na samega verskega. Po njegovem mnenju je gibanje Tempelj ljudstev razmišljalo zunaj verskih miselnih okvirov. Na vprašanje, v čem se po njegovem mnenju gibanje Tempelj ljudstev najbolj razlikuje od ostalih gibanj je Fielding izpostavil tri značilnosti, ki gibanje pomembno ločujejo od ostalih tako imenovanih novih religijskih gibanj:

- Gibanje Tempelj ljudstev ni tipično gibanje že zaradi tega, ker ni homogeno gibanje, sestavljeno iz le mladih, belih samskih in razočaranih ljudi, ampak je gibanje zelo heterogeno, saj je vključevalo ljudi različnih ras, barv kože, različnih starosti (veliko je bilo v gibanju otrok, ki so odrasli znotraj gibanja).

- Medtem ko naj bi bil nova religijska gibanja usmerjena bolj interno, zaverovano v aktivnosti znotraj gibanja, pa je bilo gibanje Templja ljudstev gibanje, ki se je angažiralo v različnih socialnih aktivnostih, bilo dejavno v politični sferi-skratka gibanje, ki je javno udeleževalo.
- Zanimivo pa je tudi naslednje dejstvo - ko se je gibanje preselilo v Gvajano, njihova preokupacija oziroma doktrina ni več temeljila na religioznosti. Srečanja v Jonestownu torej niso bila samo religijske narave, ampak so se osredotočala na agrikulturne teme, probleme z življenjem v skupnosti - skratka na stvari, ki niso bile več v domeni religije, ampak na bolj vsakdanji ravni - Fielding tudi pravi, da je boljša oznaka za Tempelj ljudstev utopična tradicija ameriške zgodovine kot pa samo religijsko gibanje.

3.16.2 Smisel Inštituta Jonestown

Gospod Fielding mi je prijazno posredoval tudi intervju, v katerem odgovarja na najbolj pogosta vprašanja, ki se porajajo v zvezi z gibanjem. Peter Saint Clair, človek, ki ga gibanje izredno zanima in si želi dejavno udeleževati pri samem preučevanju, mu je zastavil par vprašanj. Kot prvo ga je seveda zanimalo, kako je Fielding pravzaprav prišel v stik z gibanjem. Pravi, da je imela njegova žena, Rebecca Moore med pripadniki gibanja tudi svoji dve sestri in nečaka in vsi trije so tistega usodnega 18. novembra umrli. Z ženo sta za namen preučevanja gibanja ustanovila Inštitut Jonestown v San Diegu. Pravi, da s preučevanjem starega gradiva in poslušanja radijskih kaset skuša predstaviti objektivni pogled na gibanje.

Z ženo sta ugotovila, da so mediji v javnosti prezentirali gibanje samo skozi ta incident s pomočjo fotografij, ki so jih prikazovale kot mrtva telesa in ne ljudi, z nekimi zgodbami in socialnim ozadjem. In prav to je namen Fieldingovega preučevanja - na nek način humanizirati gibanje s tem, da se ga podrobno predstavi in ne zgolj omeji njihov neslavni konec. Na svoji spletni strani lahko tudi ostali prispevajo svoje mnenje, a kot poudarja Fielding, mora biti izraženo tako, da spoštuje ljudi, ki so 18. novembra umrli in do ostalih preživelih pripadnikov gibanja.

Fielding se na svojem inštitutu ukvarja s poslušanjem kaset, ki so evidentirala življenje gibanja v Gvajani (ki naj bi jih bilo okoli 700) in s pomočjo njih sestavlja celotno zgodbo o

dogajanju. Zanimiv se mi je zdel odgovor na to ali obstaja popolno poročilo o tem, kaj natančno se je dogajala z gibanjem tistega usodnega dne. Fielding predstavi zgodbo o slepih moških in slonu. Pred njih postavijo slona in jih prosijo naj s tipanjem povejo, kaj stoji pred njimi. Prvi potipa slonov rilec in reče, da je to nekakšna cev. Naslednji se dotakne slona od strani in reče, da se je dotaknil stene. Spet naslednji se dotakne slonovega repa in reče, da je to nekakšna vrh. Torej, poanta zgodbe je, da potrebujemo več različnih aspektov na eno stvar, da lahko ustvarimo koherentno zgodbo o neki stvari. Tako imamo veliko posameznikov, ki imajo različne izkušnje z gibanjem in vsak po svoje prispeva k celotnemu opisu gibanja iz različnih zornih kotov (Saint Clair 2011).

3.16.3 Zakaj so pripadniki uporabili ravno samomor kot sredstvo nasilja?

Po mnenju Fieldinga se samomor sigurno ne bi zgodil brez Jima Jonesa. Samomor je bil osebna želja oziroma logično dejanje zaradi Jonesove vizije o prihajajočem koncu sveta. Zakaj potem ni sam naredil samomora? Zato, ker se mu je smrt več kot 900 ostalih pripadnikov zdela kot logična posledica oziroma je taka množica umrlih naredila njegovo samomorilsko dejanje še bolj vredno.

Fielding paralelno s primerom Jonestowna vzpostavi primer predsednika Amerike. Tako kot so pripadniki Templja ljudstev slepo sledili Jonesu, tako tudi Američani slepo sledijo svojemu predsedniku in le redki dvomijo v njegovo kredibilnost brez vprašanj. Kar se bo zgodilo naslednje, je odvisno samo od njih samih oziroma posredno od njihovega voditelja.

3.16.4 Zanimiva navezava primera Templja ljudstev in fenomena 'družinskega samomora'

Zanimiva je tudi primerjava med Jonestowom in tako imenovanim fenomenom v Ameriki, ki mu pravijo družinski samomor. In sicer se primer Jonestowna, po Fieldingovem poznavanju obeh primerov, aplicira nekako takole:

- Odgovoren za tragedijo v družinskem krogu je ponavadi oče oziroma moški voditelj družine
- Pri Templju ljudstev je Jim Jones postavil sebe oziroma se imenoval kot oče, svoje pripadnike pa je imenoval otroci.

- Pri obeh tako imenovanih avtoritetah se pojavijo občutki depresije, nezadovoljstva s trenutno situacijo in tudi strah pred prihodnostjo. Oba muči potrtost.
- Pri omenjenih primerih je razlika le v številu umrlih pripadnikov. Jim Jones je imel v tem smislu precej razširjeno "družino," saj je več kot 900 pripadnikov potegnil v smrt, medtem, ko je tako imenovan družinski samomor omejen na ožje družinske člane. Motiv samomora je podoben: oba tako oče kot Jim Jones, sta videla samomor kot edino rešitev, ki bi njuno družino popeljalo na drugi, boljši svet in jih dejansko obvaroval pred okrutnim svetom in pretečimi nevarnostmi iz zunanjega sveta.

3.16.5 Zakaj je Jim Jones snemal dogodke v Gvajani?

Zanimivo je tudi to, da so našli tolikšno število kaset. Fielding pravi, da je Jim Jones svoje govore snemal tudi iz praktičnega vidika, saj je na začetku svojega delovanja hodil veliko po drugih krajih. Tako je na različnih srečanjih preprosto predvajal svoje govore. Nekaj najdenih kaset pa je bilo tudi iz časa življenja gibanja v Gvajani. Najbolj zaželjena kaset, pravi Fielding, je tako imenovana kaset smrti.

To je kaset, na kateri je posnetek Jonesovega zadnjega govora pred pripadniki gibanja, v katerih pripadnike poziva, naj storijo NE samomor, ampak revolucionarno dejanje, ki izraža protest proti razmeram v sodobnem svetu.

3.16.6 Publiciteta glede gibanja

Misli, da je publiciteta v zvezi z gibanjem močno varirala v smislu prvotno izjemno pozitivne do skrajno enostranske in negativne.

Sprva se je o gibanju pisalo kot o nečem pozitivnem, saj je temeljilo na načelih medsebojne solidarnosti in kooperativnosti. Njihovi člani so skrbeli za socialno blaginjo in bili so aktivni udeleženci pri številnih dobroteljskih organizacijah.

Na začetku delovanja gibanja je bil odziv javnosti v splošnem gledano pozitiven. Za primere negativnega odnosa do gibanja, Fielding navaja novinarja Lesterja Kinsolving iz San Francisa, ki je leta 1972 napisal celo serijo negativnih člankov o samem gibanju. Ti članki

niso bili objavljeni, pravi razlog za to pa še sedaj ni znan. Nekateri pravijo, da do objave ni prišlo zaradi domnevno slabe vsebine člankov, spet drugi pravijo, da je novinar klonil pod protesti gibanja.

Prava prelomnica med pozitivno in negativno publiciteto je bil avgust leta 1977, ko je časopis *New West* objavil refleksijo dogodkov v Gvajani s strani apostatov gibanja *Templja ljudstev*. Le-ti so bili najbolj relevanten del informacij o gibanju, saj so pokazali pravo stran ljudstva s strani ljudi, ki so bili nekoč del tega komunskega življenja. Ta članek je v prejšnjih zagovornikih gibanja sprožil val dvoma, ki je bil povod za prihodnje negativne članke o gibanju.

Prav mediji so bili po Fieldingovem mnenju močan dejavnik pri nasilnem odreagiraju *Templja ljudstev*, saj so jih s pomočjo negativne publicitete še hitreje potiskali na rob obupa. Po tragičnem dogodku v Gvajani so se začeli pojavljati zgolj negativni članki o gibanju, ki so celotno dogajanje v Gvajani zreducirali na prikaz mrtvih teles pripadnikov gibanja in tako pustili grenak priokus o gibanju v sami javnosti. In prav to enostransko gledanje na dogodke v Gvajani je krivo za širjenje negativne publicitete o gibanju, ki je vse preveč prisotno še danes. Tako je Fielding človek, ki se trudi gibanje raziskati prav zaradi tega enostranskega mnenja.

S pomočjo Fieldinga sem izvedela veliko relevantnih informacij, ki so mi pokazale drugačen pogled na celotno dogajanje v Jonestownu. Najino dopisovanje je trajalo skoraj dva meseca, z nekajdnevnimi premori. Ko se je najino dopisovanje končalo, me je Fielding prosil, da bi za njihov inštitut *Jonestown* v San Diegu oziroma natančneje za njihov časopis napisala članek o mojih doživljanjih, razmišljanju in mnenju o dotičnem gibanju.

Zdelo se mu je izredno zanimivo, da se tako mlad človek zanima za gibanje, ki praktično ne obstaja več. Domenila sva se, da bom članek napisala takoj po oddaji mojega magistrskega dela.

Prav tako sem kontaktirala Catherine Wessinger, profesorico religijskih gibanj na Loyola University New Orleans. V predogled mi je poslala svoje članke o Jonestownu, natančneje je ta primer aplicirala na religijsko nasilje v splošnem v svojem delu *How the millenium comes violenty*, ki sem jih že uporabila v poglavju o religiji in nasilju. Na moje vprašanje, kakšno je njeno mnenje o gibanju mi je dejala, da so bili Tempelj ljudstev gibanje, ki je bilo v svojem bistvu dobro in pozitivno naravnano a je zaradi različnih dejavnikov tako neslavno končalo.

4 ZAKLJUČEK

Na začetku sem predstavila nekaj hipotez, ki so me tako ali drugače usmerjale pri pisanju mojega magistrskega dela. V nadaljevanju jih bom potrdila oziroma zavrgla.

- **Voditelji novih religijskih gibanj so karizmatične osebnosti, ki z načinom vodenja vplivajo na člane skupine in tako je bilo tudi v primeru gibanja Templja ljudstev**

Kakšne naj bi bile strategije, s katerimi karizmatični voditelj vseskozi krepi in legitimizira svojo superiornost nad ostalimi pripadniki gibanja?

Ena od strategij je ta, da voditelj neke skupine svojim pripadnikom vceplja občutke popolne odvisnosti od njega. Tako je le on tisti, ki lahko zadovolji njihove socialne, čustvene in materialne potrebe. Prav tako voditelj od svojih pripadnikov zahteva popolno poslušnost in lojalnost, kar vključuje popolno prekinitev socialnih vezi in investiranje v dobro njegove »nove družine«.

Ko navdušenje pripadnika nad skupino in samim voditeljem popusti, se pojavijo različne opozicijske dejavnosti, ki ogrožajo nadvlado voditelja nad skupino. Tako je povsem odvisno od voditelja, kako in če bo ohranil svojo nadvlado.

Prav tako je od popolne nadvlade voditelja nad skupino odvisno tudi to, kakšna je sama sestava skupine. Bolj kot je skupina heterogena, večja je možnost, da se bodo nekateri posamezniki uprli tiraniji, ki jo nad njim izvaja voditelj. Zato je tendenca voditeljev novoreligijskih gibanj iskanje čim bolj homogene skupine, ki je sestavljena, kot že omenjeno, iz depreviligiranih posameznikov, katerih polje razmišljanja ne sega dalj od trenutne zadovoljitve njihovih potreb (Dawson 2002).

Jim Jones je primer karizmatičnega voditelja, ki je imel sposobnost prepričati več 900 pripadnikov Templja ljudstev, da so storili skupinski samomor. Skozi samo delovanje te utopistične komune na dokaj odročnem prostoru in skozi svoje motivacijske govore je dosegel, da so ljudje videli v samomoru logično dokončanje svojega poslanstva na zemlji.

Svojo hipotezo o vplivih karizmatičnega voditelja na delovanje skupine torej potrjujem.

- **Če se bo gibanje počutilo preganjano, bo le-to povzročilo še večjo paranojo in ga pripravilo do tega, da uporabi mehanizem nasilja**

Pomemben vidik vsake novo religijske skupine je tudi njihova relacija z zunanjim svetom. Zagotovo je res, da vsaka nova religijska skupina nastane z »odcepitvijo« od zunanjega, krutega sveta in prav zato formira neko svojo kohezivno skupnost, ki živi v svoji idiosinkratični resničnosti. S tem, ko ugovarjajo družbi, še bolj krepijo svojo notranjo skupinsko povezanost, solidarnost in pripadnost. A za »normalno« funkcioniranje neke religijske skupine morajo biti odnosi z zunanjim svetom dobri. Če se pojavijo dodatni stimulatorji v različnih oblikah pritiska javnosti, negativnega medijskega diskurza in podobno, je povečan potencial, da se bo dotična religijska skupina na to nasilno odzvala. Poleg same relacije z družbo pa je za uporabo mehanizma nasilja potrebno omeniti tudi fizično prisotnost pripadnikov gibanja. Torej, če ti svoje dejavnosti opravljajo znotraj družbe (npr. v določenem prostoru, ki se nahaja v določenem kraju), so še vedno v stiku z realnostjo. Če pa se gibanje preseli in izolira od ostale družbe, potem je možnost za razvoj individualnih aktivnosti in mišljenja, odstopajočega od družbenih norm, veliko bolj možna. In to je bilo tudi v primeru gibanja Templja ljudstev (Wessinger 2000).

Gibanje se je preselilo zaradi konflikta s širšo družbo in v Gvajani živelo z mislijo na to, da so preganjani s strani družbe. Živel so pravzaprav z mislijo na to, kako ta svet ni ustvarjen za njih in da se pravo življenje začne po smrti. Zato je bil obisk kongresnika Ryana le še eden od očitnih apokaliptičnih znakov.

Torej, pokazala sem, da je bila paranoja gibanja odločilna pri tem, da so uporabili mehanizem nasilja - samomor in tako lahko mojo hipotezo potrdim.

- **Tempelj ljudstev je prva religijska skupina, ki je vzbudila strah v javnosti pred novo religioznostjo**

Pridružitve k tako imenovani novi religiji je vsaj na videz vključevala celo vrsto radikalnih sprememb v življenju posameznika. Tako se je tistemu, ki se je pridružil določeni novo religijski skupini ad hoc pripisalo, da je sedaj v njegovem življenju religija zavzela najpomembnejšo vlogo.

In ker si skladno s tem starši pogosto niso znali razložiti nenadnih sprememb v vedenju in delovanju njihovih sinov in hčera, so krivdo zvalili na dotično gibanje, kateremu je njihov sin/hčerka pridružil. Starši namreč niso mogli doumeti, da njihov otrok želi ubrati po njihovem mnenju precej nekonvencionalno religijsko pot (Melton 2001).

Tako so začeli v zgodnjih 70 letih obupani starši iskati pomoč pri izvršilni oblasti in različnih organizacijah, ki bi jim pomagale spreobrniti in ozdraviti njihovega otroka. A ker je takrat v javnosti veljalo prepričanje, da so tako imenovani *kulti* le skupina drugačno verujočih, niso nikakor mogli uporabiti pravne podlage za odvzete njihovih otrok iz primeža *nevarnih kultov*. V poznih 70. letih pa se je pojmovanje kultov kot neškodljivih skupin radikalno spremenilo zaradi naslednjih dogodkov:

- Odkritje prisilnega odprogramiranja kot aдекватne metode pri vračanju članov iz prisilnega primeža določenega gibanja
- Pojava ideje o pranju možganov
- In, v povezavi z mojo temo, smrt več kot 900 pripadnikov gibanja Tempelj ljudstev v Gvajani

Smrt 900 pripadnikov apokaliptične protestantske skupine Tempelj ljudstva je bil prvi odmevni dogodek, ki je v javnosti prebudil strah pred malo drugačno obliko religijskega nasilja.

To je imelo daljnosežne posledice, saj je javna zgroženost ob množični smrti v Jonestownu omogočila razcvet tako imenovanega protisektanstkega gibanja, vzpon že omenjene teze o pranju možganov, ki naj bi ga sekte izvajale nad svojimi pripadniki in oblikovanje vrste stereotipov o novih religijskih gibanjih, ki naj bi bila tudi inherentno nasilna (Črnič 2008, 65).

Mojo hipotezo, da je bilo gibanje Tempelj ljudstev prvo gibanje, ki je dejansko opozorilo na novo religioznost s sicer negativno konotacijo, lahko potrdim.

- **Tempelj ljudstev je vseboval potencial za nasilje oziroma je vseboval prvine nasilnosti**

Obstajalo naj bi kar nekaj znakov, ki naj bi nakazovali, da je neko novo religijsko gibanje nasilno oziroma da vsebuje vzgibe za nasilno delovanje. Po teh znakih naj bi lažje prepoznali težnje kakega gibanja k nasilju.

Znaki naj bi bili naslednji (Common Signs of destructive cults):

- Voditelji gibanja (karizmatični voditelji) naj bi se vseskozi sklicevali na konec sveta; širijo tako imenovano apokaliptično sporočilo
- Pripadniki gibanja se imajo za edine preživele ob koncu sveta
- Gibanje je videno kot majhna religijska skupina, ne pa neka večja, že vzpostavljena denominacija, ki jo vodi karizmatični voditelj
- Voditelj je karizmatična osebnost, ki je glavni v skupini in tako izvaja nadzor nad pripadniki gibanja.
- Zanje je značilno tako imenovano komunsko življenje
- Informacije v zvezi z gibanjem so strogo varovane pred drugimi
- Člani so izolirani od drugih ljudi
- Vseskozi verjamejo, da so v nevarnosti, da jih nekaj ogroža

Galanter (v Bromley 2004, 151-152) v svojem modelu, ki zadeva povezavo med novimi religijskimi gibanji in nasilnimi dejanji le-teh, govori o štirih pogojih, bistvenih za izbruh nasilja:

- Izolacija skupine, ki je ujeta v svoji idiosinkratični resničnosti
- Ošabnost in paranoja voditelja
- Absolutno gospostvo voditelja nad pripadniki (le-ti postanejo izolirani od ostalih pripadnikov družbe)
- Napačno spoprijemanje vladnih institucij s konfliktom

Kot vidimo, se Galanter osredotoča na tako imenovane notranje dejavnike in kot rešitev oziroma zajezitev nasilja teh skupin predlaga takojšen legalen nadzor nad gibanjem, ki kaže tovrstne znake oziroma potencialne za izbruh nasilja.

Mojo hipotezo lahko na podlagi teh trditev potrdim, saj je Tempelj ljudstev vseboval številne znake potencialnega izbruha nasilnosti. Jim Jones je bil karizmatični voditelj, ki je svoje pripadnike nenehno pripravljajal na konec sveta, izvajal nad njimi različne psihološke manipulacije in jim skratka krojil življenje po njegovi meri. Prav tako je bil Jones tisti, ki je selekcioniral in omejeval informacije iz zunanjega sveta, prav tako pa ni dovolil, da kakršnekoli strogo varovane informacije pridejo v javnost.

Zunanji svet je za njih pomenil grožnjo, zato so tudi prihod kongresnika Ryana doživeli kot apokaliptično znamenje, kot grožnjo iz zunanjega sveta. Pripadniki Tempelja ljudstev so živeli utopistično komunsko življenje, izolirano od ostalih ljudi.

- **Zaradi socialne izolacije pripadnikov skupine od ostale družbe je imelo nasilje boljše pogoje za razvoj in izbruh**

Kako lahko karizmatični voditelj poskrbi, da mu bodo njegovi člani popolnoma poslušni in lojalni? Najlažje tako, da se znebi motečih dejavnikov iz zunanjega okolja, ki bi lahko kakorkoli poskrbeli za deprogramiranje njegovih članov. Tako večina karizmatičnih voditeljev, katerih namen je ustvariti skupino o njegovi meri, poskrbi za izolacijo njegovih pripadnikov od ostale družbe. Ustanovijo utopistične skupnosti, katerih sedež je v oddaljenih podeželskih področjih - tako je bilo tudi v primeru novo religijskega gibanja Tempelj ljudstev.

Pripadniki, ki živijo v socialni izolaciji od ostalih pripadnikov družbe so tako popolnoma podvrženi nadzoru voditelja, ki je njihov edini posrednik z zunanjim svetom in tako posledično informacije prireja njemu v prid.

Da pa bi si voditelj zagotovil popolno oblast nad pripadniki, morajo le-ti poleg poslušanja njegovih inspiracijskih govorov tudi trdo delati in sami skrbeti za svoje preživetje. S trdim delom kot delom za lastno preživetje in preživetje skupine poskušajo voditelji preusmeriti pripadnikovo pozornost od morebitnih vprašanj o voditeljevi legitimni nadvladi na zgolj delo in s tem preživetje (Johnso, Doyle 1979).

Torej, omejeni na en sam kraj, fokusirani na enega samega človeka in popolno zaupanje v avtentičnost njegovih besed so pripadniki živeli v neki svoji idiosinkratični resničnosti, katere

logičen konec je bilo skupno dokončanje življenja. Mojo hipotezo o socialni izoliranosti, kot o enem od odločilnih dejavnikov nasilja, lahko potrdim.

- **Nasilje novih religijskih gibanj se manifestira v različnih oblikah, medtem ko med najbolj prepoznavne štejemo množične samomore**

V zgodovini preučevanja novih religijskih gibanj lahko pomnimo nekaj odmevnih incidentov, pri katerih so gibanja uporabila mehanizem nasilja oziroma katerih rezultat so bile množične žrtve.

Kot prvo lahko omenim napad Vrhovne resnice (Om Šinrikjo), ki se je zgodil 20. marca leta 1995, ko je svetovno javnost pretresel napad na tokijsko podzemno železnico, v katerem so pripadniki gibanja v prometni konici z živčnim plinom umorili 12 ljudi, nekaj tisoč pa ranili. Za ta incident ne moremo trditi, da je vseboval samomor kot mehanizem nasilja, saj je bil načrt gibanja škodovati predvsem zunanjemu svetu, ne pa samo notranjim članom gibanja.

Druga skupina so Vitezi sončnega templja. Verjeli so, da naj bi bila človeška smrt le iluzija, saj naj bi se pravo življenje nadaljevalo na drugih planetih. Jouret, vidni član tega gibanja, naj bi pripadnikom obljubljal, da jih po smrti odpelje do planeta, ki kroži okoli zvezde Sirius (Črnič 2008, 71).

V začetku devetdesetih let je skupino doletela vrsta kriznih obdobij. Po dodatnih težavah s francoskimi, kanadskimi in švicarskimi oblastmi so člani gibanja prišli do zaključka, da je nastopil čas za prihod na drug svet. Tako je 74 članov gibanja v dveh letih in pol z obrednimi samomori, praviloma ob enakonočjih (takrat naj bi bila zvezda Sirius za potnika v najugodnejšem položaju) prešlo na drug svet. To gibanje je uporabilo mehanizem nasilja t.j samomor.

Naslednje gibanje, gibanje Nebeška vrata sta vodila Američana Marshall H. Applewhite in Bonnie Lu Nettles. Razglasila sta, da sta en subjekt v telesu dveh ljudi in tako začela pridigati sinkretično zmes okultizma in soteriologije, po kateri je veljalo, da je človeško telo le začasna posoda nesmrtni duše. Vso svojo pozornost so pripadniki gibanja namenili pripravam na prehod v prihajajoče kraljestvo.

26. marca 1997 se je zemlji zelo približal Hale-Bopov komet, v katerem so pripadniki gibanja videli nekakšno vesoljsko ladjo, ki naj bi jih pripeljala v nebesa. Naslednji dan pa so na kalifornijskim ranču Santa He našli trupla vseh 39 pripadnikov tega gibanja, oblečenih v črne uniforme z oznakami skupine, pokrite s škrlatnimi mrtvaškimi prti, poleg njih pa so ležale potovalne vreče.

Našli pa so tudi poslovilni videozapis, v katerem so pripadniki razložili, zakaj so izpeljali ta skupinski samomor (Črnič 2008, 72). Gibanje uporabilo samomor kot mehanizem nasilja.

Naslednje je gibanje za obnovo desetih božjih zapovedi, ki ga je ustanovil nekdanji duhovnik katoliške cerkve v Ugandi, Joseph Kibvertir, ki naj bi slišal pogovor med Jezusom in Marijo. Doktrina naj bi temeljila ne mešanici katoliške teologije in starih afriških tradicij. Za pripadnike tega gibanja so veljala stroga življenjska pravila in ta naj bi jih neposredno pripravila za natančno prerokovano apokalipso. Apokalipsa naj bi se zgodila 31. decembra leta 1999.

Ker pa se prerokba ni uresničila, je veliko število pripadnikov gibanje zapustilo in zahtevalo povračilo določene vsote denarja in posesti, ki so jih skupini namenili. Kriza gibanja se je končala 17. marca leta 2000, ko se je v vaški cerkvi v jugozahodni Ugandi zažgalo 530 ljudi. Med preiskavo pa se je celo izkazalo, da je žrtev tega gibanja še več, saj so na različnih lokacijah našli številna zakopana trupla pripadnikov tega gibanja. Dotično gibanje je zopet uporabilo samomor kot mehanizem nasilja.

Poleg opisanih primerov sodi tudi moj primer Tempelj ljudstev in njihov množični samomor. Lahko ugotovim, da je od množičnih incidentov le eno gibanje, ki ni uporabilo samomora, kot mehanizem nasilja t.j Om Šinrikjo. Res je, da so v javnosti najbolj znani in kontroverzni ti incidenti, a na podlagi šestih opisanih primerov ne morem trditi, da je samomor kot mehanizem nasilja med vsemi novimi religijskimi gibanji po svetu najbolj prepoznaven. Zato moje hipoteze ne morem ne potrditi ne zavrniiti.

V magistrskem delu sem torej skušala podrobno predstaviti gibanje Tempelj ljudstev. Po eni strani je bilo to težko delo, saj gibanje ne obstaja več, tako da nisem mogla informacij dodatno preveriti pri pripadnikih. Pri pregledovanju različnih dokumentov, sem naletela tudi na osebna pričevanja nekdanjih pripadnikov gibanja. Njihova pisma so našli predstavniki

policije. Takšna pisma se mi zdijo izredno zanimiva, ker predstavljajo drugačen pogled na vso situacijo, ki se je dogajala v Jonestownu. Različni članki, knjige in ostale dokumentacije ostajajo preveč na deskriptivni ravni.

Šele skozi pisma sem dejansko dojela, kako so pripadniki zares živeli v svojem svetu in imeli občutek, da jo to, kar se jim dogaja, nekaj popolnoma naravnega in normalnega. In čeprav se je njihovo bivanje v Gvajani tragično končalo, so bili za čas svojega življenja srečni, oziroma so imeli občutek, da so srečni.

Nam, zunanjim opazovalcem je težko doumeti, kako so bili ljudje lahko tako naivni, da so verjeli vsaki besedi Jima Jonesa in so bili zanj pripravljeni dati svoja življenja. Vemo, da se samomori, takšni ali drugačni, dogajajo vsak dan. In prav noben razlog nam ni nikoli dovolj dober, da bi opravičil to sebično dejanje. In tako je bilo tudi pri tem gibanju. Problem je bil, da je naenkrat tolikšno število ljudi izgubilo svoja življenja. Enega človeka ni težko v nekaj prepričati, problem pa je prepričati tolikšno maso ljudi, da pozabijo na svoja življenja, se popolnoma predajo in so zate pripravljeni tvegati tudi svoje življenje. A pripadnikom Tempelja ljudstev se to sigurno ni zdelo nič nenavadnega. Mislim, da se jim je zdel skupinski samomor logična posledica večletnega komunskega življenja. Skupaj so živeli, delali, jedli, poslušali predavanja Jima Jonesa. In skupaj so tudi umrli. Logično.

Nisem ne zagovornik in ne obsojam njihovega ravnanja. Sam princip delovanja tega gibanja se mi ne zdi sporen. Sporna se mi zdi samo manipulacija Jima Jonesa z ostalimi pripadniki gibanja. Jim Jones je bil sigurno posebež in je imel karizmatično osebnost. In to je bila njegova velika prednost pri pridobivanju novih podpornikov in pri zadrževanju starih. Zdi se mi le, da je svojo moč izrabil. K neslavnemu koncu so sigurno pripomogli njegovo psihofizično stanje, paranoja in apokaliptično videnje.

Torej, gibanje Tempelj ljudstev je bilo specifično gibanje in preko njih se ne da posploševati na vsa ostala nova religijska gibanja. Pokazala sem, da je vsebovalo potenciale za razvoj nasilja, da je bila njihova doktrina že apokaliptično zastavljena. Pokazala sem, da je bil Jim Jones odločilni dejavnik pri storitvi tega tragičnega delovanja. Skupek vsega tega je pripomogel k neslavnemu koncu. Če na drugi strani pogledamo ostala znana nova religijska gibanja npr. Hare Krišno, lahko vidimo, da v vsem obdobju njihovega delovanja ni bilo kakšnih tako množičnih in odmevnih incidentov. Nikomur nočejo škodovati, tudi svojih

pripadnikov ne silijo, da zapustijo svoje domove in svet, ki ga poznajo, ne zahtevajo komunskega življenja v popolni izolaciji. Ne zahtevajo popolne predanosti, kot jo je zahteval Jim Jones.

Zdi se mi, da ne smemo nova religijska gibanja a priori enačiti s konceptom nasilja. Vsako gibanje je treba globlje razumeti, ga preučiti, zakaj je do določenih dogodkov prišlo in ne da ga zreduciramo na čudaške posameznike, ki niso vredni resne obravnave. Če obstajajo takšne ali drugačne deviacije je to prej izjema kot pravilo. Prav zaradi tega sem si zadala v moji magistrski nalogi cilj dokončno raziskati gibanje in podati vse razloge, zakaj je tako neslavno končalo. Zdi se mi narobe, da bi se zaradi površinskega gledanja na gibanje začeli pojavljati takšni ali drugačni predsodki.

Mislim, da je vsakdo, ki resno in zavzeto verjame v neko religijsko doktrino, vreden spoštovanja in da mu lahko tisti, ki v nič ne verjamejo, resno zavidajo. Mar ni to, da najdemo smisel v življenju in da gojimo upanje v življenje po tem življenju, tisto, kar vsi iščemo? Res je, da vera ni edino sredstvo za iskanje smisla v življenju, je pa morda zaradi svoje misteriozne narave pogosto videna kot rešilna bilka, katere pozitivni rezultati niso ad hoc vidni, ampak potisnjeni v daljno prihodnost.

5 LITERATURA

- *About Jonestown*. Dostopno prek: http://jonestown.sdsu.edu/AboutJonestown/FAQ/q_USSR.htm (4. maj. 2011).
- Åkerbäck, Peter. *The Peoples Temple's Ideology in a Comparative Perspective*. 2008. Dostopno prek: <http://jonestown.sdsu.edu/AboutJonestown/JonestownReport/Volume9/Akerback.htm> (10. maj 2011).
- *Alternative considerations of Jonestown & Peoples Temple*. Dostopno prek: <http://jonestown.sdsu.edu/> (15. december 2010).
- Arendt, Hannah. 2002. *O nasilju*. Beograd : Aleksandria Press. Politička misao.
- Barbour Tropp, Kathryn. 2008. *Were we special? Are we still?* Dostopno prek: <http://jonestown.sdsu.edu/AboutJonestown/PersonalReflections/v8/Barbour.htm> (7. april 2011)
- Barker, Eileen. 1989. *New religious movements. A practical introduction*. London
- Beck, Don. *The healings of Jim Jones*. Dostopno prek: <http://jonestown.sdsu.edu/AboutJonestown/PersonalReflections/v7/reflbeck3.htm> (7. april 2011).
- Bromley, David G. in Gordon Melton. 2002. Violence and religion in Perspective. V *Cults, religion and violence*, ur. David Bromley in Gordon Melton, 1-10. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bromley, David G. 2004. Violence and New Religious Movements. V *The Oxford Handbook of New Religious Movements*, ur. James R. Lewis, 143-163. Oxford: University Press.
- *Common signs of destructive cults*. Dostopno prek: <http://www.religioustolerance.org/cultsign.htm#signs> (23. januar 2011).
- Cromarty, Edward. *Jonestown: The Search for Early Christianity*. 2010. Dostopno prek: <http://jonestown.sdsu.edu/AboutJonestown/Articles/three.htm> (23. januar 2011).
- Črnič, Aleš. 2001. Teorija in praksa definiranja religije. *Teorija in praksa* 38 (6): 1004 – 1016.
- --- 2008. Sodobne religijske apokalipse - nova religijska gibanja in nasilje. V *Religija in Nasilje*, ur. Iztok Simoniti, Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Dawson, Lorne L. 2002. Crises of charismatic legitimacy and violent behaviour in New religious movements. V *Cults, Religion & Violence*, ur. David G. Bromley in Gordon Melton, 80 - 102. Cambridge: Cambridge University Press.

- Dick, Anthony in Robbins Thomas.1980. The limits of coercive persuasion as an explanation for conversion to authoritarian sects.: International Society of Political Psychology
- Galanter, Marc.1989. *Cults: Faith, healing and Coercion*. New York: Oxford University Press.
- Goodlett, Carlton. 1989. *The Need For A Second Look At Jonestown*. ur. Rebecca Moore and Fielding M. McGehee, III Lewiston NY: Edwin Mellen Press. Dostopno prek:http://jonestown.sdsu.edu/AboutJonestown/PersonalReflections/goodlett_notes.htm (16. avgust 2011).
- Hall, John . 1987. *Gone from the Promised Land*. New Brunswick
- Hall, John. 2003. *Jonestown in the 21st century*. Dostopno prek: <http://jonestown.sdsu.edu/AboutJonestown/Articles/JRHall-Jonestown25years.pdf> (15. september 2011).
- Johnso, Doyle Paul. 1979. *Dilemmas of Charismatic Leadership" The Case of the People's Temple*. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/pss/3709960> (15. september 2011).
- Johnston, Kohl Laura.2003. Jonestown survivor:Wrong from every point of view. Dostopno prek: <http://www.rickross.com/reference/jonestown/jonestown22.html> (27.avgust 2011)
- --- 2008. *The joiners of Peoples Temple*. Dostopno prek: <http://jonestown.sdsu.edu/AboutJonestown/JonestownReport/Volume7/reflkohl3.htm>. (14.julij 2011).
- Juergensmeyer, Mark. 2000. *Terror in the mind of god: The global rise of Religious violence*. Berkley:University of California press.
- Klippenstein, Kristian. *Peoples Temple As Christian History: A Corrective Interpretation*.2009. Dostopno prek: <http://jonestown.sdsu.edu/AboutJonestown/JonestownReport/Volume11/Klippenstein1.htm> (10. april 2011).
- Lesjak, Gregor in Aleš Črnič. 2001. *Nova religijska in duhovna gibanja: izziv sodobni družbi in državi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- McCormick Maaga. *Three groups in One*. Dostopno prek: <http://jonestown.sdsu.edu/AboutJonestown/Articles/three.htm> (10. oktober 2011).
- Melton, Gordon. J. 2001. Pranje možganov in sekte-vzpon in padec neke teorije. *Teorija in praksa* 38 (6): 1017-1036.
- Moore, Rebecca. 2010. *Reconstructing Reality: Conspiracy Theories About Jonestown*. Dostopno prek: <http://jonestown.sdsu.edu/AboutJonestown/Articles/>

conspiracy.htm (14. april 2011).

- Robbins, Thomas. 2002. Sources of Volatility in Religious movements. V *Cults, Religion & Violence*, ur. David G. Bromley in Gordon Melton, 57 - 80. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ross, Rick. 2008. *Letters from Jonestown*. Dostopno prek: <http://www.rickross.com/reference/jonestown/jonestown61.html> (5. september 2011).
- Rossi, Vincent. *Survivor shines light on Jonestown*. Dostopno prek: <http://www.signonsandiego.com/news/2010/may/09/survivor-shines-light-on-jonestown/> (15. oktober 2011).
- Sach, Andrea. 2008. *A Jonestown Survivor Remembers*. Dostopno prek: <http://www.time.com/time/arts/article/0,8599,1859903,00.html> (6. junij 2011).
- --- 2008. *Remembering Jonestown*. Dostopno prek: <http://www.rickross.com/reference/jonestown/jonestown75.html> (6. junij 2011).
- Saint-Clair Peter. *Peter Saint Clair Blog*. 2011. Dostopno prek: <http://petersaintclair.wordpress.com/2011/03/25/jonestown-audiotape-project-interview-with-fielding-mcgehee-iii/> (1. september 2011).
- Sawyer R Mary. *My Lord. What a Mourning: Twenty Years Since Jonestown*. Dostopno prek: <http://jonestown.sdsu.edu/>. (1. september 2011).
- Smrke, Marjan. 2000. *Svetovne religije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- --- 2007. *Družbena mimikrija*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani.
- Waggoner, Dianna. 1978. *Attorney Charles Garry . Is Still a Believer—If Not in Jim Jones, Then in His 'Utopia*. Dostopno prek:<http://www.people.com/people/archive/article/0,,20072392,00.html>
- VanDeCarr, Paul. 2008. *Doing Justice to Jonestown*. Dostopno prek: <http://jonestown.sdsu.edu/AboutJonestown/Articles/v7/vdc2.htm> (1. oktober 2011).
- Wallis, Roy .1984. *The elementary Forms of New religious Life* . London: Routledge
- Weightman, Judith Mary. 1983. *Making Sense of the Jonestown Suicides*. New York: The Edwin Mellen Press.
- Wessinger, Catherine. 2000. *How the millenium comes violently- from Jonestown to Heavens Gate*. New York: Sevenbridges press.